

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 49 (2325) Год XLV

Беласток 3 снежня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Візіт мітрапаліта Філарэта ў Польшчу

Ад 18 да 22 лістапада 2000 года па запрашэнні мітрапаліта Варшаўскага і ўсія Польшчы Савы прыбываў у Польшчу мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, патрыярхы экзарх усія Беларусі. Быў гэта душпастырскі візіт.

18 лістапада на граніцы ў Бабруйскіх мітрапаліта Філарэта сустрэлі мітрапаліт Сава і епіскап Беластоцкі і Гданьскі Іакаў.

Першай мэтай падарожжа мітрапаліта Філарэта быў Гарадок. Тут, у царкве Нараджэння Прасвятой Багародзіцы адбылася яго сустрэча з народам. Прывітаў яго настаяцель Мікалай Астапчук. Са словам да сабранных вернікаў звярнуўся мітрапаліт Філарэт. Пасля абеду і кароткага адпачынку госьць з суправаджуючымі накіраваліся ў Варшаву.

19 лістапада ў Варшаве адбылася дзве важныя падзеі. А гадзіне дзесятай уладыка Філарэт разам з мітрапалітам Савам адслужылі ўрачыстую Святу Літургію ў саборы святой Марыі Магдаліны.

У гэтых ж дзень адбылася ўрачыстая вячэра, арганізаваная ў гонар мітрапаліта Філарэта Казімірам Мараўскім, старшынёю Хрысціянска-грамадской

унії, які з'яўляецца дарадчыкам презідента РП.

Вельмі істотны быў дзень 20 лістапада. Перш за ўсё гэта быў візіт у презідэнта Рэчы Паспалітай Аляксандра Кваснёўскага. Напэўна, было аб чым пагаварыць. Спраў, няраз балючых, назіралаася ў нас тут нямала. Вядома, прысутнічаў і мітрапаліт Сава.

У гэтых ж дзень мітрапаліт Філарэт правёў сустрэчу ў Польскай экуменічнай радзе. Пасля быў абед у пасольстве Рэспублікі Беларусь у Варшаве.

[працяг 9]

Быць беларускай

Размова з Ілонай КАРПЮК, вучаніцай Гайнавскага белліцэя.

— Спачатку была Ты маршалкам Маладёжнага парламента Беластоцкага ваяводства, а пасля адміністрацыйнай рэформы да касцярчніка г.г. намеснікам маршалка Падляшскага ваяводства. Як ліцэйка з Гайнавкі магла трапіць на так высокую пасаду?

— У ваяводскі парламент трапіла я ў чэрвені 1998 года, як школьні працістай, якога выбраў самаўрада нашага ліцэя. Калі на чарговы мэты ўзведзе па асабістых прычынах маршалак адмовіўся ад працы, рэкамендаваў выбраць мяне на кіруючага парламентам. Удзельнікі мэты ўзведзе падтрымалі прапанову і я стала кіраваць Маладёжным парламентам Беластоцкага ваяводства.

— У маршалка многа працы. Якія абавязкі трэба было выконваць?

— Кожную сераду пасля пятага ўрока мусіла я ўвальняцца з заняткаў і ехаць на пасяджэнні прэзідэнта, якія адбываліся ў Кураторы ў Беластоку. Найболыш працы было перад мэты, якія адбываліся трох разах ў год і тады трэба было ездзіць часцей. Маршалку трэба таксама назіраць за рэалізацыяй пасадаў мэты, што таксама патрабуе многа часу. Хутка заўважыла я, што жывучы ў Гайнавцы цяжка кіраваць працай парламента. Не прыступала я ўжо да чарговых выбараў на пост маршалка Падляшскага ваяводства, якія адбыліся пасля адміністрацыйнай рэформы. Выбраў тады мяне намеснікам маршалка, але за гэтай пасадай менш абавязкаў.

— У працы парламента прымаюць удзел вучні з усяго ваяводства. Якія спрэвы перші за ўсё ім разглядаюцца?

— Праца парламента абавязка на

рабоце пяці камісій, у якіх займаюцца амаль усе вучні-парламентары. Там рыхтуюцца матэрыялы на мэты ўзведзе і аблікоўваюцца рэалізацыя пасадаў. Галоўнай задачай парламента ёсць са-маўрадава адукацыя вучняў у паасобных школах. У парламенце вучыліся мы арганізуваць працу школьных самаўрадаў, інфармавалі нас як прыцягнучы вучняў да дзейнасці. Рыхталіся мы да супрацоўніцтва з дырэкцыямі школ і настаўнікамі, а пасля нашы парламентары маглі адкуваць вучняў у сваіх школах. Арганізувалі мы, таксама, ма-стакія, фатаграфічныя і журналісткія конкурсы і суптракаліся з працістай, самаўрадаў з іншых ваяводстваў. Да-памагалі нам працаўнікам Кураторы.

— Некаторыя пасады рэалізава-ліся ў белліцэ. Ці гайнавская моладзь ах-вотна ўключалася ў працу?

— Найболыш заўважальным быў іх удзел у прэзідэнцкіх правыбараў. Вучні ўдзельнічалі таксама ў мастацкіх конкурсах. Але самы вялікі поспех — гэта школьні парламент і яго паспяховая праца. Цешыць, што ў нашым ліцэі дырэкцыя спрыяе працы школьнага самаўрада.

— Зарат Ты з'яўляешся старшынёю школьнага самаўрада і надалей працуеш у карысць сяброў. Ці ад дзейнасці ў вая-водскіх структурах засталася нейкая аса-бістая карысць?

— Праца ў парламенце гэта таксама інвестыцыя ў сябе. Вучылася я як весці сябе перад вялікай публікай і ў час пра-мых міжлюдскіх зносін, раскрывалася свае рысы харектару і выступала перад тэлекамерай.

— Вучні ведаюць Цябе як добрага арганізатора, настаўнікі хваляць за доб-

[працяг 8]

Пратэст праваслаўных і беларусаў

Ад 18 лістапада беластоцкія сродкі масавай інфармацыі займаюцца спра-вай пратэсту супраць дыскрымінацыі праваслаўных і беларусаў Беласточчыны, які напісалі прэзідэнту РП, прэм’-ер-міністру, маршалкам Сейма і Сена-та прадстаўнікі праваслаўных і бела-рускіх арганізацый.

[текст ліста 3]

Беластоцкія гербы

Расійскія імператары пачалі не толькі наводзіць свой парадак і свае законы, але і дабраліся да геральдыкі. У жніўні 1809 года быў зацверджаны герб Беластоцкай вобласці, а 6 красавіка 1845 года — Беластока, Бельска, Саколкі.

[геральдыка 4]

Іграў як Чайкоўскі

Саколка, 1949 год. Сям'я Кулікоўскіх разам з трымя дзецьмі з'язджае са Здуньскай-Волі, сюды, бліжэй Гродна, адкуль родам пан Вітальд. У Саколцы знаходзяць сабе месца і працу. „Пан Тарасевіч быў у нас на Каляды” — успамінае дачка Вітальда Кулікоўскага, пані Бажэна, якая добра памятае прафесара. Быў яе настаўнікам.

[музыка 8]

У цэнтры — рух

Беларускі вечар мы запланавалі на 9 снежня. Мае прыездаць і выступіць калектыв „Сябрына” з Маладзечна, які абяцаў прывезці з сабою мастацкую выстаўку і выстаўку кніжак. Я ім выслала запрашэнне, але яны пакуль што не адгукнуліся. Мяркую аднак, што вечар будзе.

[мерапрыемства 9]

Новае

пра Л. Дзекуць-Малея

Як і калі Л. Дзекуць-Малей пакінуў Нямеччыну астанецца, пэўна, неразгаданай таямніцай, якую забраў з сабою ў магілу. Вяртанне ў Польшчу таксама з'яўляецца загадкай. Пакуль за-трымаўся ў Гданьску (у 1947 г.), быў таксама на Беласточчыне, дзе меў знаёмых сваіх вернікаў баптыстаў.

[знаходка 10]

Мемарыял на волейболе

Выступілі трох гімназічных каманды. Першое месца занялі белгімназісты, якіх рыхтаваў настаўнік фізкультуры Раман Данілюк. Другое месца занялі вучні з Гімназіі № 2 з Гайнавкі, а трэцяе — гімназісты з Белавежы.

[спорт 11]

Беларусь — беларусы

Ананім нарабіў шуму

У панядзелак (20 лістапада — рэд.) большасць незалежных выданняў Беларусі атрымалі дзіўнае пасланне — да каго па факсе, да каго па электроннай пошце зварнуўся ананімны афіцэр спецслужбы (текст паслання друкуюць побач).

Вельмі хочацца верыць, што ў спецслужбах працуюць сумленныя людзі і што галоўная мэта паслання — своеасаблівы сігнал SOS для нас з вами. Сапраўды, многае ў гэтым лісце — праўда. І аб Гнатаўчы, і аб тым, што затрыманы ўжо пачалі даваць паказанні, і аб тым, што знайдзена лапата са слядамі крыві, і аб тым, што да гэтай пары „у справе няма трупа”. Аднак, калі ўжо аўтар ліста хацеў быць зусім верагодным, то аб усім гэтым журналістам можна было і не расказваць, паколькі так або інакш — з рознагалоссямі па прычыне колькасці затрыманых і таго, ці арыштаваны супрацоўнікі Службы бяспекі презідэнта, ці іх толькі шукаюць, — аб гэтым мы ўжо ведалі. Што магло ўчыніць ліст верагодным? То, што журналісты могуць праверыць. На-

приклад, прозвішчы і папярэдня пасады затрыманых. Або копія пратакола допыта, дзе затрыманы называюць месца пахавання. Або спісок службовых асоб, якія наведалі арыштаваных.

Увогуле гэты ліст насыярожжае. Аўтар паслання паведаміў нам тое, што ўжо мы ведалі. А мог бы абнавіць інфармацыю: удакладніць, напрыклад, што той жа Ігнатовіч мае дзяржаўную ўзнагароду Расіі за вайну ў Чачні — а ваяваў былы „алмазавец” не толькі на баку баевікоў, але і на старане федэральных сіл. Што сярод затрыманых знаходзяцца два шчырыя крыміналісты, на якіх і планавалі спісаць справу. Што заключэнне ўкраінскіх экспертаў па прычыне слядоў крыві на лапаце (бацька Дзімы жыве на Украіне, таму і там праводзілі аналіз па ДНК) быццам бы не пацвярджае яе прыналежнасць Завадскаму. Праўда гэта, ці не — не ведаем. Цяпер аналагічную экспертызу праводзяць у Расіі. Урэшце, па-ранейшаму няясныя матывы гэтага злачынства. Хацелася б ведаць, што на гэту тэмку гавораць на допытках затрыманыя...

Цёмная гісторыя. Цёмная і страшная. І зусім відавочна, што невыпадкова чалавек, якога падначаленія аказаўся замяшанымі ў гэтую справу, стаў сёння міністрам унутраных спраў. І зусім відавочна, што не ў выніку выпадковага збегу акаличнасцей вярнуўся на дзяржаўную службу, у Адміністрацыю презідэнта, чалавек, які асабіста песьціў і „Алмаз”, і спецназ, і ўнутраныя войскі. І, канешне, усім зразумела, калі б гэтае следства было „чыстым”, то кіраўнік Савета бяспекі, МУС, пракуратуры і КДБ пагналі б за такое „плённае” кіраўніцтва сілавымі структурамі, пры якім арыштаваны на працягу чатырох месяцаў не скажаў на дапросе дзе ён закапаў труп. Ну добра, калі б адзін стойкі трапіўся. А іх жа пяць. Або нават дзесяць.

А цяпер — мараль. Ва ўладах пачалася вайна за месца пад сонцам. І ўжо вядома, што ідзе яна не на жыццё, а на смерць. Хто ў дадзеным выпадку супраць каго ваюе — „прэзідэнт і кампанія” супраць усіх, „кампанія” супраць презідэнта, сілавыя структуры адзін супраць другога — гэта ўжо і не так важна. Таму што прападаюць людзі.

У аўторак (21 лістапада — рэд.) Аляксандар Лукашэнка ў чарговы раз паабяцаў, што ўлады знайдуць прападаўшага аператора ОРТ Дзімітрыя Завадскага. Кіраўнік дзяржаўы фактычна прызнаў, што частка фактаў, якія прыводзіць аўтар ліста, адпавядаюць реальнасці.

„Факты ўзяты са службовых матэрыялаў. Неправераны”, — заявіў Лукашэнка. Па яго словам, час для іх апавяшчэння яшчэ не прыйшоў. Аднак прэ-

зідэнт паабяцаў, што факты будуть аўтародаваны. Кіраўнік дзяржаўы пачвердзіў версію аб тым, што ў справе аб знікненні Дзімітрыя Завадскага выяўлены быў „чачэнскі след”. Аднак інцыденты вялікімі афіцэрами спецслужб прэзідэнт нездадаволены. Ён прапанаваў ужо новому парламенту прыняць закон аб крымінальной адказнасці за выдаванне матэрыялаў папярэдняга следства і следчых версій.

Кіраўнікі спецслужб, якія ўпамінаюцца ў ананімным пасланні, аказаўся больш стрыманымі за прэзідэнта. Старшыня КДБ Уладзімір Мацкевіч аблежаваўся аблежаннем правесці аўтактыкі. Але ў нязручную ситуацыю просьбамі аб каментарыях. Такім жа стрыманым быў і кіраўнік МУС Уладзімір Навумаў, які ў кулуарах неахвотна прызнаваў, што некаторыя апавешчаны факты ўсё ж блізкія праўдзе. А генеральны пракурор Алег Бажэлка сказаў, што яму „цяпер не да гэтага”. Аб тым, якімі больш важнымі справамі займаецца цяпер генеральны пракурор, ён расказваў таксама не захацеў.

Лукашэнка, аднак, паабяцаў: калі „справа Завадскага” не будзе раскрыта, „пракуроры, КДБ, МУС атрымаюць на поўную катушку”. Прыйгадаём, што некаторыя сілавікі, якія не раскрылі „справу Захаранкі” і „справу Ганчара”, а таксама дазволілі „ўсячы дзяржзлачынцу Віннікавай”, ужо атрымалі новыя пасады, і новыя званні.

Паводле „Беларускай деловай газеты”, №№ 874 і 875

Навіны

Сенатары на Віцебшчыне

Аб устанаўленні пабрацімскіх сувязей рэгіёнаў Польшчы з Віцебшчынай ішла гаворка ў ходзе візіту ў Прыдзвінне дэлегацыі Сената заходняй суседкі Беларусі. Сенатараў Яна Хайнускага і Ежы Пяненжніка прыняў намеснік старшыні Віцебскага абласнога выкананічага камітэта Пётр Южык. Госці пазнаёміліся з працай абласнога і Браслаўскага раённага аддзялення Саюза паліякаў Беларусі. Прадстаўнікі Сената Польшчы і мясцовай „вертыкальнай” дамовіліся аб заключэнні дагавораў на супрапоўніцтва Любушскага ваяводства і Віцебшчыны. Вялісі таксама размовы аб размяшчэнні інвестыцый у свабоднай эканамічнай зоне „Віцебск”.

Балгарская прадукцыя на беларускім рынак

Балгарыя гатова насыціць спажывецтва нарынку Мінска вітаміннай прадукцыяй, — такую заяву зрабіў прэзідэнт фонду „Славяне”, старшыня Балгарскай федэральнай дружбы з народамі Расіі і СНД Захары Захарьеў на спаткенні, якое адбылося 24 лістапада ў Мінскім выкананічым камітэце ў рамках праграмы першай сустэречы пародненых гарадоў Беларусі і Балгарыі. У пераліку тавараў, якія Балгарыя гатова паставіць у Мінск, — ранняя гародніна і фрукты, высакаяканская і недарагія

віна. На бартэрнай аснове магчымая пастаўка акумулятараў узamen за драўніну і халадзільнікі. Балгарскі бок вынес праклану па правядзенні ў Мінску свята балгарскага віна, адкрыцці фірменнага магазіна і стварэнні турыстычнага агенцтва. Мэр Мінска Міхаіл Паўлаў падтрымаў пракланы, але адзначыў, што яны павінны быць ствараныя распрацаваны і афоромнены ў выглядзе адпаведных дагавораў.

Пашыраеца сетка дыпрадстаўніцтва

У 2001 годзе Беларусь расшырыць сетку сваіх замежных прадстаўніцтваў. Будучы адкрыты пасольствы ў Азербайджане, Арменіі і Пакістане. У Гамбург, Мюнхене і Рыо-дэ-Жанейра плануецца стварыць Генеральныя консульствы. Такую інфармацыю пераказаў журнналістам намеснік міністра замежных спраў Аляксандар Герасіменка. Цяпер Беларусь мае дыпламатычныя прадстаўніцтвы ў 41 краіне свету, дзе працуе 47 замежных установ. Больш паловы з іх адкрыты ў єўрапейскіх дзяржавах. У будучым годзе бюджетныя расходы на ўтрыманне дыпломатычнага прадстаўніцтваў узрастуць на 1 млн. долараў і складуць 22,4 млн. долараў. Усе гэтыя сродкі будуть накіраваны на адкрыццё і бягуче ўтрыманне замежных прадстаўніцтваў Беларусі. Плануецца, што часткова пакрыць узрасточуючыя затраты памогуць консульскія зборы.

Паводле „Open.by”, 25.11.2000 г.

Да справы аб знікненні аператара ОРТ Дзімітрыя Завадскага і апазіцыйнага палітыка Віктара Ганчара!

Я — афіцэр Камітэта дзяржаўной бяспекі Рэспублікі Беларусь. Па цэлым шэрагу акаличнасцей я не могу называць сваё прозвішча і пасаду, якую займаю. Інфармацыя, якую я хачу паведаміць, грамадска важная. Ад таго, як хутка яна набудзе галоснасць, залежыць жыццё і будучыня многіх людзей.

На жаль, я аблежаваны ў пераказе фактаў, паколькі да матэрыялаў справы мае доступ аблежаваныя колькасць апературовых супрацоўнікаў і афіцэрў КДБ. Называнне больш дакладных даных можа прывесці да непатрэбных ахвяр.

Следства па справе знікнення Дзімітрыя Завадскага было даручана Генеральнай пракуратуре і Камітэту дзяржаўной бяспекі. Факты, якія выяўляюцца ў ходзе следства, выклікали не толькі націск на следчыя органы з боку Савета бяспекі, але сталі таксама прычынай процістаяння паміж КДБ і Службай бяспекі прэзідэнта. На следчыя группы выкрадальнікаў КДБ выйшаў пасля арышту Ігнатовіча, былога афіцэра специфічнага падразделення „Алмаз”. Ігнатовіч быў арыштаваны па іншай справе, але ён сам некалькі разоў быў у Чачні, дзе ваяваў на баку сепаратыстаў. У час следства Ігнатовіч называў шэраг прозвішчаў беларускіх ваеннаслужачых, якія супрацоўнічаюць з чачэнскімі сепаратыстамі ў якасці інструктараў. Пасля іх арышту пацвярдзілася чачэнская версія следства. Па справе аб знікненні Завадскага, на сённяшні дзень, арыштавана 9 чалавек. Пяцёра з іх з'яўляюцца дзейснымі афіцэрамі Службы бяспекі прэзідэнта, двое — былыя супрацоўнікі гэтай службы, адзін — былы афіцэр специфічнага падразделення „Алмаз”, а яшчэ двое — ураджэнцы Чачні.

Падследныя прызналіся ў забойстве Дзімітрыя Завадскага і паказалі месца ў лясной зоне недалёка ад Мінска, дзе быў закапана цэла Завадскага. У распаряджэнні следства аказаўся лапата са слядамі крыві. Экспертызы выявіла ідэнтычнасць крыві на лапаце з крывёю Дзімітрыя Завадскага.

Экспертызы цэла Дзімітрыя Завадскага не адбыліся. Яе не далі правесці следчай групе кіраўніцтва Савета бяспекі і асабіста прэзідэнта. Разам з тым у Адміністрацыю прэзідэнта быў выкліканы старшыня КДБ Уладзімір Мацкевіч, генеральны пракурор Алег Бажэлка і міністр унутраных спраў Уладзімір Навумаў. Прэзідэнт загадаў перадаць справу ў МУС, матывуючы гэта тым, што следства вядзенца недастаткова інтэнсіўна. На самай справе, гэта было зроблена дзеля таго, каб разваліць справу аб знікненні Завадскага.

У ходзе следства таксама выясвлілася, што гэтае злачынна група мела дачыненне да знікнення і забойства апазіцыйнага палітыка Віктара Ганчара. У іх ліквідацыі прымала ўдзел 14 чалавек. Пяцёра з іх вышукваліся аж да перадачы справы ў МУС. У час следства націск на следчую групу дайшоў да крэтычнага моманту. Два следчыя былі пабіты, а жонку аднаго з іх праўбалі згвалтаваць. Але, нягледачы на гэта, следчыя працягвалі работу па выкryцці злачынцаў.

Я хацеў бы, каб сем'і загінуўшых ведалі — мы не звяры, як некаторыя прафесійныя прадставіць. Мы спачуваем вам і разумеем, што нішто не запоўніць вашай страты. Адзінае, што ў нашых сілах — гэта выкryцці злачынцаў. Але, калі нехта прафесійныя прадставіць аж да гэтага моманту, то іх саміх чакае лава падсудных.

20 лістапада 2000 г.

Раднаму Гарадской рады Васілю ІВАНЮКУ

словы шчырага спачування з прычыны напаткайшага Яго гора —

смерці Маці

— выказваюць Клуб радных Беларуска-народнага выбарчага камітэта і праўленне Аддзела БГКТ у Гайнаўцы.

Ліст лідэраў праваслаўных і беларускіх арганізацый,

накіраваны прэзідэнту РП, прэм'ер-міністру, маршалкам Сейма і Сената

Ад імя праваслаўной грамадскасці Польшчы, у тым ліку шматлікіх нацыянальных меншасцей, звяртаемся з заклікам прыняць неабходныя дзеянні і ініцыятывы з мэтай забеспячэння жыцця ва ўмовах выканання законаў і прынцыпаў талерантнасці ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Польшча і єўрапейскімі стандартамі.

Нашу глыбокую занепакенасць выклікаюць нарастаючыя праявы неталерантнасці, правакацыі, ксенафобіі, вандалізму і парушэння элементарных прынцыпаў грамадскага сујекта ў адносінах да меншасці з боку ўлад, палітычнай эліты, прадстаўнікоў Каталіцкага касцёла і некаторых грамадзян. Дзеля прайлюстравання нашых балючых проблемаў прыводзім некаторыя красамоўныя факты, якія сведчаць аб якасці грамадскіх судносін на культурным памежжы ва ўсходнім рэгіёне нашай краіны:

— Некаторыя гісторыкі Рэгіянальнага асяродка студыяў і аховы культурнага асяроддзя ў Беластоку шляхам мэтанакіраванага фальшавання гісторыі Беласточчыны аспрэчваюць, а нават выключаюць ролю Праваслаўя і мясцовых нацыянальных меншасцей у фарміраванні культурнай спадчыны рэгіёна.

— Непакоем напаўняе нас факт па-

жараў у навысветленых акалічнасцях на працягу апошніх двух дзесяткаў гадоў старадаўніх цэркваў у Ячне, Крушинах, Кленіках, Чыжах, на Святой Гары Грабарцы і ў Нарве. Толькі ў двух апошніх выпадках падпальщицы былі выяўлены.

— Са згоды рымска-каталіцкіх святаў былі ліквідаваны праваслаўныя крыжы ў вёсках Варонічы і Ферма-Завыкі.

— Распаўсюджванню неталерантных адносін садзейнічаюць некаторыя палітыкі. Новаабраны старшыня падляшскага ЗХН, пасол Сейма Міхал Камінскі заклікаў: „Хочам Польшчу для паліякі... Супольнымі сіламі стварайма каталіцка-нацыянальны рэгіён”.

— Шматкратна сваё адмоўнае стаўленне да беларускай меншасці выказала падляшскі ваявода Крыстына Лукашук, якая сістэматычна адмаяўляе беларускім культурным арганізацыям у якой-небудзь дапамозе, а таксама Беларускаму музею, нягледзячы на раней падпісаное трохбаковае пагадненне, якое забавязвае ваяводу падтрымоўваць гэту установу.

— Ужо некалькі гадоў наша грамадскасць хадайнічае перад уладамі адзволе на будову двух помнікаў (у Беластоку і Бельску-Падляшскім), прысвечаных памяці ахвяр узброенага падполья і ахвяр II сусветнай вайны. Грэблівія адносіны ўлад да абедзвюх ініцыятыў праяўляюцца між іншым у ігна-

ванні прадбачаных законам тэрмінаў адказаў на запыты і беспадстаўнай адмове выдачы дазволу на пабудову.

— У 1999 г. рагшэннем Сейміка Падляшскага ваяводства створаны быў Падляшскі фонд пастаяннай адкукацыі. Нягледзячы на тое, што адной з мэт Фонду з'яўляецца культиваванне абраадніцкіх і народных святкаванняў, а таксама паглыблінне хрысціянскай рэлігійна-культурнай фармацыі, у § 5 Статута пішацца, што асноўнай формай адкукацыйнай дзеяніасці Фонду з'яўляецца вядзенне народных каталіцкіх універсітэтаў, выцясняючы такім чынам магчымасць далучэння да Фонду і ўдзелу ў гэтай форме дзеяніасці арганізацыям, звязаным з Праваслаўной царквой, не зважаючы на шматлікія заявы аб далучэнні.

— Дэмакратычнай формай права-кацыі ў адносінах да праваслаўных можна назваць паводзіны самаўрадавых улад Супрасля, якія не дапусцілі адслужыць паніхіду за душу манахаў, астанкі якіх пакояцца ў мясцовых катакомбах (гістарычным месцам манаскіх пахаванняў) у днях 9-10 жніўня 2000 года, хаця ў мінулых гадах такія ўрачыстасці адбываліся без перашкод. Так сама балючай для праваслаўной грамадскасці справай з'яўляецца блакіраванне перадачы руін катакомбаў праваслаўнаму манастыру ў Супраслі, якога неад'емнай часткай яны былі і з'яўляюцца цяпер.

— Без водгуку з боку самаўрадавых улад, кураторы і дырэкцыі беласточкіх школ застаюцца шмат разоў узіманыя вернікамі і іерархамі Праваслаўнай царквы ініцыятывы і просьбы на-конт стварэння магчымасці адпраца-ваць дні праваслаўных святкаванняў у публічных школах у іншых тэрмінах, так каб дзеци і моладзь мелі натуральную ўмову адзначаць свае святы ў адпаведных тэрмінах (паводле юліянскага календара), хаця такая магчымасць пропанавалася Міністэрствам нацыянальной адкукацыі.

— Абгрунтаваны непакой сярод праваслаўных і заадно абурэнне з боку многіх талерантных рымска-каталіцкіх асяроддзяў, якія прыслухоўваюцца экуменічнаму вучэнню Папы Яна Паўла II, выклікаў ліст ксяндза Яна Вяжбіцкага, пакіраваны дырэктару Аддзялення

Польскага тэлебачання ў Беластоку. Змест ліста характарызуецца пагардай да Праваслаўнай царквы і яе вернікаў, а таксама беларускай нацыянальнай меншасці і жаданнем поўнага іх адхілення ад сродкаў масавай інфармацыі ў Падляшскім ваяводстве.

— Ужо сем з перапынкамі гадоў у польскім парламенце вядуцца працы над законам аб нацыянальных і этнічных меншасцях, а апошнія 20 месяцаў уяўнай працы над праектам закона створанай Сеймам падкамісіі севічцаў ад адмоўным стаўленні ўлад да законнага ўрегулювання правоў нацыянальных меншасцей у Польшчы.

— У Падляшскім ваяводстве (між іншым, у Беластоку і Бельску-Падляшскім) часта здарядаюцца выпадкі дыскрымінацыі грамадзян па нацыянальных і рэлігійных прычынах пры практычных вырашэннях палітыкі працаўладкавання, у тым ліку прадузятых звольненняў з работы асоб, якія належаць да меншасці.

— Урад Рэспублікі Польшча ініцыяваў дзеянні па пашырэнні Белавежскага нацыянальнага парку на ўесь абшар Белавежскай пушчы. Нягледзячы на тое, што ўрадавыя намеры і планы сустрэліся з рашучым супраціўленнем самаўрадаў і мясцовага насельніцтва (праваслаўных беларусаў), паколькі іх ажыццяўленне давядзе да збяднення жыхароў, міграцыі за хлебам, дэнацыяналізацыі і змены этнічнага характеристу гэтых зямель, што стаіць у супярэчнасці з законамі Еўрапейскага Саюза, урад не прад'явіў канкрэтнай праграмы ўстаранення шкодных паслядоўнасцей пашырэння.

— Дзеяннем, якое выклікае аргументаваную боязь у парушэнні Канстытуцыі, з'яўляецца невыконванне прынцыпу маўчання ў спраўах рэлігіі (арт. 53/7) у выніку патрабавання выяўлення вера-вызнання пры запісе дзяцей у самаўрадавыя садкі ў Беластоку.

Прыведзеныя намі прыклады ярка супярэчаць прынцыпам дэмакратычнай дзяржавы права, грамадской спра-вядлівасці, раўнапраўяды свабоды сумлення і веравызнання, гарантаваным Канстытуцыяй РП ад 2 красавіка 1997 г. і міжнароднымі дагаворамі, ратыфіка-ванымі нашай краінай.

Ліст падпісалі 14 лідэраў беларускіх і праваслаўных арганізацый

Пратэст праваслаўных і беларусаў

Ад 18 лістапада беластоцкія сродкі масавай інфармацыі займаюцца спра-вай пратэсту супраць дыскримінацыі праваслаўных і беларусаў Беласточчыны, якія напісалі прэзідэнту РП, прэм'ер-міністру, маршалкам Сейма і Сената прадстаўнікі праваслаўных і беларус-кіх арганізацый. Пакуль змест дакумента не быў вядомы, таму каментаваць яго пачалі палітыкі, якія маюць вельмі дакладна акрэслены пункт гле-джання на спраўу меншасцей. Міхал Камінскі, пасол Хрысціянска-нацыянальной злучнасці (ЗХН) у размове з журналістам „Радыя Беласток” вы-ступленне праваслаўных і беларускіх дзеячоў называў рэалізацыю палітыкі Лукашэнкі, а прэс-сакратар падляшскага ваяводы Тамаш Сурыновіч пра-тэст называў дэмагогіяй, пазбаўленай якіх-небудзь канкрэтаў.

Пад пратэстам побач вядомых дзея-чаў беластоцкай арганізацыі Саюза левых дэмакратаў — Сяргея Плевы, Яна Сычўскага, Яўгена Чыкіна, Аляксандра Чужа падпісалі праваслаўныя ак-тывісты Антон Мірановіч, Ян Зенюк і Яраслаў Матвяюк, а таксама старшыня Беларускага Саюза ў Рэчы Паспалітай Яўген Вапа. Такім чынам права-

слайнае і беларускае асяроддзе высту-піла адным блокам. Правым партыям, дамінующим на Беласточчыне, гэты пратэст праўдаладобна аблегчыць ма-блізацию каталіцкага электарату. Няма сумлення, што выступленне будзе паказвацца як перадвыбарчая гульня Саюза левых дэмакратаў і атаясамлі-ваць посткамуністу з праваслаўнымі беларусамі. Пратэст, хаця і слышны, аднак, здаецца, зроблены ў неадпаведным часе.

Праваслаўныя і беларусы ва ўспом-ненным дакуменце пратэстуюць супраць фальшавання гісторыі Беласточчыны, знішчання сімвалу праваслаўя, нацыянальстистичнай дэмагогіі мясцовых като-ліцкіх палітыкаў, дыскримінацыйнай палітыкі падляшскага ваяводы Кры-стыны Лукашук, забароны ўшанаван-ня памяці памардованых беларусаў на-цыянальстичным падполлем, правака-цыйным паводзінам самаўрадавых улад падчас рэлігійных набажэнстваў у Суп-расльскай лаўры.

Пакуль што пратэст праваслаўных і беларусаў выклікаў толькі раздражне-насць беластоцкіх суперпартыётав. Як

гэтыя настроі будуть выкарыстаны ўла-дамі пабачым неўзабаве.

(ЯМ)

Беластоцкія гербы пры Расійскай імперыі

зубр, а ў ніжній — аднагаловы белы арол з каронаю над галавой.

Герб Бельска меў наступны выгляд: у верхній палавіне ўшыцца герб Гродзенскай губерні, а ў ніжній, на бла-кітным полі, знаходзіліся два кап’я, па-стайлізеныя крыжападобна вастрыём уверх. На палавіне коп’я звязаныя з двума старожытнымі ўшытамі, а ўнізе паміж імі напісаны 1038 год, у памяць пе-рамог вялікага князя Яраслава.

Герб Саколкі таксама раздзелены на дзве палавіны: уверсе гродзенскі герб, а ўнізе, на жоўтым полі, узброенны рыцар, які трymае ў правай руцэ ўшыт чырвонага колеру, падзелены на верхній — на ма-лічныя ўшыты, якія ўпрыгожаныя заломамі.

Сяргей Чыгрын

Мітрапаліт Філарэт у Бельску-Падляскім

21 лістапада, на св. Міхала, у Бельск-Падляскі з душпастырскім візітам павы-візітам падпалацілі Мінскі і Слуцкі Філа-рэт — патрыярхы экзарх усіх Беларусі. Да-стайнага госця бяльшчане чакалі перад Міхайлаўскай царквой. Мітрапаліту Філарэту спадарожнічаў мітрапаліт Варшаўскі і ўсіх Польшчы Сава. Перад царквой прывітлі і пакланіліся іерархам дзеци са свечкамі і кошычкамі кветак у руках. Прывітанне адбыло-ся на беларускай і польскай мовах. У Літургіі, якую здзейснілі мітрапаліты Філарэт і Сава ў саслужэнні 28 свя-тароў з Бельска і аколіц, прысутнічалі

Паўліна Шафран

Сага аб Туронках

З візитам у Людвікі Войцікавай (Зоські Верас) пад Вільніяй. Злева: Юры Туранак, Людвіка Войцікова, Наташа Туранак і Лявон Луцкевіч (син Антона). 1979 год.

7. „Асекурантыйзм”

Калі ў Юркі і Зіны Туранкаў нарадзіліся дочкі, сябры началі іх абвінавачваць у асекурантыйзме. Дзіва што: Наташа нарадзілася 7 лістапада 1961 года, у дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі, а Ганя — 3 Мая 1966 года, у дзень Канстытуцыі 3 мая. Быццам бы Туранак застрахаваўся на кожны выпадак.

У сэнсе адукцыі старэйшая дачка, Наталля, пайшла па слядах бацькі. Закончыла варшавскі СГПіС, перайменаваны сёння ў Вышэйшую гандлёвую школу, хаця ў дзяцінстве вельмі любіла балет, нават хадзіла ў балетны гурток на вуліцы Фоксал.

Але атрымаўшы ўжо адукцыю, яна прачытала ў газеце, што ў Варшаве адбудзеца набор сцоардэс. Патрэбны быў неблагі выгляд, а апрача таго трэба было здаць тэст па геаграфіі ды экзамен па англійскай мове. Наташа здавала дзве мовы: англійскую і рускую. Прынялі!

Наогул чалавек, які збіраецца ляцець самалётам, на ўсякі выпадак развітваеца з жыццём. Амерыканскія доследы рэакцый пасажыраў даводзяць, што прыблізна толькі пяць працэнтаў з іх сядзе ў самалёт, як у трамвай. Дзевяноўста пяць працэнтаў стараецца закончыць усе бягучыя справы перад палётам, напісаць тэстамент ці аддаць даўгі, так, быццам бы не мелі б яны ніколі вярнуцца дамоў.

Наташа не мела калі думачь пра гэта. Спачатку ішла а восьмай гадзіне на работу і не ведала, куды паліціць. Цяпер ёсьць графік. Найчасцей яе кіруюць на Амерыку: у Нью-Йорк ці Чыкага,

але можа быць і Кітай ці нейкай іншай далёкай краіне. З гэтага вынікае, што яе праца нялёгкая, хаця цікавая.

Мне давялося ўсяго адзін раз ляцець з Варшавы ў Нью-Йорк і... трапіла я на Наташу. Хаця я не скардзілася, што ў самалёце адчуваю сябе „не надта” (зрэшты, як і ў аўтамашыне, калі не кірую сама — што вельмі яскрава прайвілася ў Амерыцы), гэтая дзяўчына, з якой мы тады не былі знаёмы, бачыла ўсё. Яе праніклівыя очы, здавалася, прасвятлялі чалавека наскроў. Яна з трывогай спаглядала на мяне, прапанавала розныя сокі. Я тады падумала: якая мілая дзяўчына! У гэтай прафесіі яна на сваіх месцы.

Калі мы праз пару гадоў сустрэліся з Наташай, я сказала: А мы разам ляцелі ў Нью-Йорк! — Немагчымы! — не паверыла яна. Узяла свой каляндарык, пагартала ды кажа: Сапраўды! Вось дык супадзенне!

Ганя выбрала себе прафесію музыканта і таксама аб'ехала ўесь свет са сваёй флейтой. Мо нават больш краін бачыла, чым Наташа.

Іграе яна ў славутым аркестры „Sinfonia Varsovia”, які быў створаны на базе Польскага камернага аркестра пад упраўленнем Ежы Максімюка. У 1987 годзе яна стала лаўрэаткай Міжнароднага конкурсу флейцісткі ў імя Валянтына Буккі ў Рыме, і тады атрымала запрашэнне ад дырэктара гэтага аркестра. Ён так праста і запытаў, ці не хацела б яна спрабаваць сваіх сіл у „Sinfonia Varsovia”. А як жа, яна хацела, нават вельмі.

Ганя прабівала сабе дарогу ў музыку сама: бацькі ж не мелі нічога супольнага з музычным маствацтвам. Навокал яе, аднак, былі добразычлівия людзі, якія раілі, падказвалі, дапамагалі.

Адна суседка завяла спачатку Наташу, а пасля і Гану ў Цэнтральны маствацкі калектыв ЗГП (Саюз польскіх гарцераў), які існаваў пры Вялікім тэатры ў Варшаве. Там дзяўчаткі бралі ўдзел у розных оперных прадстаўленнях, а Ганя нават была салісткай і спявала ў хоры аж да 1982 года.

Другая суседка, пісьменніца Ванда Хатомская падсунула ёй пласцінку славутага французскага флейціста Жан-П'ера Рампаля. Дзяўчына была ачарвана ігрой гэтага віртуоза. Яна адважылася і напісала ліст гэтаму пажылому чалавеку. Сябровука пераклала яго на французскую мову.

Ганя, калі была ў канцы мінулага года ў Беластоку, казала мне, што рукі ў яе трэсліся, калі яна адчыняла ліст ад сакратаркі гэтага артыста. Яна яму адпісала, а тады атрымала другі ліст, у якім Жан-П'ер Рампаль паведамляў ёй, што ў лістападзе 1985 года ён дасць адзін канцэрт у Будапешце і, калі яна хоча, то можа прыехаць туды, а ён праслухае яе і мо дасць нейкі парады.

Дзевятынцігадовая Ганя пасвойму пераканала нават начальніка пашпартнага бюро, што пашпарт ёй патрэбны дазарэзу (зразумейце, ён стары, можа памерці). Ганя атрымала пашпарт на працягу гадзіны і пахала на ту ю сустречу. Да сёння яна лічыцца яе пераломнім момантам у сваёй кар'еры.

Пытання пра тое, дзе Ганя пабываала на гастролях з аркестрам, лепш не задаваць. Варта было б спытацца, дзе яна не была. Аб'ехалі пайсвету з скрыпачом і дырыжорам сусветнай славы англійскім лордам Егудзі Менухінам, а калі ён памёр, другую палову свету пачала пакараць з Кышштафам Пэндэрэцкім, маствацкім дырэкторам аркестра „Sinfonia Varsovia”. Выступала ў ЗША, Канадзе, Францыі, Германіі, Італіі, Іспаніі, Партугаліі, Аўстрыі, Фінляндыі, Бельгіі, Галандыі, Вялікабрытаніі, Швейцарыі, Грэцыі, Аргенціне, Бразіліі, Чылі, Уругваі, Ганг-

Ганя Туранак у Беластоцкай філармоніі. 18 лістапада 1999 года. Фота Ады Чачугі.

конгу, Японії, Карэі, на Тайване, у Аўстраліі і ў Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы. З Пэндэрэцкім іграли таксама ў Львове, Вільні і ў Крамлі.

Муж Гані, Чарэк, таксама музыкант. Іграе на перкусіі. Ён — сын скрыпача і піяністкі. Хаця Ганя мае характар па бацьку — незалежны, ды ганяеца па свеце са сваім аркестрам, ён разумее яе. Зрэшты і ў яго падобны характар і праца.

А муж Наташи быў даматарам. Выглядаў жонку з неба, быццам першую зорку на Куццю. Ніколі не быў пэўны ні дня, ні гадзіны. Нічога нельга было запланаваць. Бунтаваўся, хацеў, каб кінула тое лётанне.

А ў Наташи характар таксама па бацьку, значыць, незалежны. Палюбіла яна сваю працу. Не ўяўляе жыцця без яе. І лётае да сёння. А без мужа цяпер абыходзіцца. У вольных хвілінах бывае на канцэртах. Прападае за класічны музыкай.

Наташа і Ганя, абедзве дочки Туронак, прычына таго, што бацьку іх сталі называць асекурантам, цудоўна гавораць па-беларуску: чыстай віленскай гаворкай, як бацька. І няхай сабе Гані сыноў, які нарадзіўся трох месяцаў таму і адразу стаў пупам Зямлі для ўсіх, завецца Ален Конрад, ёсць падстава меркаваць, што ён будзе прадаўжалінкам добрых традыцый сям'і Туронаку.

(заканчэнне будзе)

Ада ЧАЧУГА

Чаромхаўская асвета

У Чаромсে існуюць трох асветныя ўстановы: дзіцячы садзік, пачатковая школа з гімназіяй і завочны адукацыйны ліцэй для дарослых. Заснавальніцкім органам для двух первых з'яўляецца Гмінная ўправа, а для ліцэя для дарослых — ЗДЗ (Zakład Doskonalenia Zawodowego) у Беластоку. Педагагічны нагляд над усімі ўстановамі вядзе куратар асветы.

Функцыянуваннем асветных установ на тэрыторыі Чаромхаўской гміны займаліся радныя на XIII Сесіі, якія адбыліся 31 кастрычніка г.г.

У бягучым годзе ў дзіцячы садзік прыходзіць 71 дзіця, (2 сямігодкі, 45 шасцігодкі і 24 малодшыя). Месячная стаўка платы (без харчавання) складае суму 56 зл. для тых, што застаюцца пад

ковай школы ў Чаромсе, двух з Кляшчэляў і адзін з Нурца-Станцыі. Паводле дырэктара школы Паўла Шатыловіча, трох выпускнікоў ліцэя вучацца ў вышэйшых навучальных установах. Навука ў ліцэі каштует. Уступны ўзнос складае 70 зл., а чэснае за навуку 105 зл.

У сувязі з асветнай рэформай на тэрыторыі гміны арганізаваліся дзве асветныя ўстановы ўсеагульнага і аваізковага тыпу: пачатковая школа з класамі I-VI і гімназія. Працуюць у іх 37 настаўнікаў.

У 2000/2001 навучальным годзе вучацца 332 вучні. У сувязі са скарачэннем колькасці вучняў стварыліся лепшыя ўмовы працы і навукі. Дзякі з класаў I-III не вучацца ўжо на змены. Лік вучняў утрымаецца на працягу чарговых трох гадоў, але з 2004/2005 навучальнага года паменшыцца да 250-260

дзетак і утрымаецца на такім жа ўзроўні чатыры гады. Недахоп фінансавых сродкаў абмежаваў магчымасць пазаўрочных занятак. Вучні могуць займацца толькі ў спартыўным, пластычным і філатэлістичным гуртках.

У 2000/2001 навучальным годзе ў гімназіі вучацца 119 вучняў. Ад 23 кастрычніка Гімназія змяшчаеца ў сваім будынку. Праблемай з'яўляецца брак фінансавых сродкаў на адаптацыю новых памяшканняў. 25 тыс. зл., якія прызначыла Кураторыя хопіць усяго на неабходнае абсталяванне. Таму вялікай дапамогай аказаліся перададзены ЗДЗам лаўкі, крэслы і шафы.

Неабходнай справай з'яўляецца распрацоўка гмінай праграмы развіцця асветы з улікам новаарганізаванай гімназіі.

Уладзімір СІДАРУК

Літафатуна-мастаўка старонка

(490)

„Твая кніжка і цяпер для нас завялікая”

Надзея Артымовіч. Адплывае спакойнае неба: Беласток, 1999, 68 с.

У пазії Надзеі Артымовіч ёсьць настаяржливая ціша як у фільмах Таркоўскага. Паэтка любіць белы колер і маўчанне. „Калі любіш паэзію/ Маўчи, не гавары нікому”. Здаецца, паэтцы замінаюць уласныя гукі і слова — „у сваіх кароткіх вершах я нічога не гавару”. Што прысутнічае ў яе радках? Яна не апавядвае, не ўзгадвае, не малюе краявіды, не рефлексуе адносна адчутага-пабачанага, не фіксуе пачуцці, не звяртаецца да суразмоўцы. Яна транслюе трансцендэнтнае.

іграюць белыя лічбы
над табой
над табой
сцелецца маўчанне

Або:
на апраўданне тут для ўсіх
маўчанне
маўчанне

гэта белы-белы пейзаж

І гэта зусім не Разанаў. Разанаў — Лабачэўскі слова; ён імкнецца дазнацца. Ён прагне таямніцу. Артымовіч — сама ўся таямніца, але прагне белага маўчання. Для яе пакута спрашчаецца верш словамі.

Слова
Як цяжка цябе знайсці
У гэтым гомане
Тупее слых

Чалавек, які нечага мэтанакіравана дамагаецца, ужо ведае гэта, ён проста

імкнецца даведацца больш, шырэй, глыбей. Артымовіч не цікава вядомае.

я знаю што заўсёды алфавіту
вучымся ад першага класа
а думка
любіць невядомае

Паэтка жыве ў невялічкім гарадку Бельску на Беласточчыне. У 1969 годзе яе першы верш з'явіўся ў беластоцкай „Ніве”. Такім чынам, летас паэтка адзначала юбілей. З тae нагоды Праграмная рада тыднёвіка напрыканцы 1999 года выдала выбранае Надзеі Артымовіч „Адплывае спакойнае неба”. Усяго 56 вершаў. Дасканалых, класічных. Амаль год укладальнік і рэдактар кнігі Яўген Мірановіч з дапамогаю самай аўтаркі адбіраў лепшае. Кожная літара ўзважвалася на аптэчных вагах.

Увогуле Артымовіч ніколі не выдавала вялікіх тамоў. Яна ведае кошт сапраўднай паэзіі. Паэтка жыве на ўласнай маленъкай выспе. Дарэчы, прадмова Алесі Разанава так і называецца — „Выспа Надзеі Артымовіч”.

Самотніца з Бельска ў сваім творчым жыцці не мітусілася, не галёкала. У слове ад рэдактара Мірановіч піша: „Надзея Артымовіч ніколі не дбала пра рэкламу свае паэзіі, не пераўтварала яе ў тавар, захоўвала вернасць запісаным словам. Час — найбольш справядлівы суддзя місіі кожнага чалавека. Думаю, што Надзея Артымовіч можа спакойна чакаць яго ацэнкі”.

Васіль КРОКВА
„Калосьце”, 8/2000, Полацк

(акрэсліць добрым словам не бяруся),
гадуем сны, кунежым міражы
і молім Господа аб землятрусе,

каб вёсачкі, калгасы й гарады
стыхія пазынішчала, — не бяды! —
як некалі Пампэі й Геркуляnum;

каб ворагі загінулі ў вагні
і больш ніхто не замінаў — ані!
зьдзійсняцца нашым беларускім
плянам!

3.

Хто да пісьменства краснага
прикуты,
аслабаніцца здолее наўрад.
Усім тубыльцам прыяцель і брат,
застацца зноў на можаш у баку ты,

асуджаны на вечныя пакуты —
цягнуць літаратуры панарад.
Ты ведаеш, Плятон мне камарад,
ды ісъціна ў глытку твай цыкуты.

Мы — хлопцы талерантныя: сябруем
з расійцамі, палякамі... даруй ім —
і нам даруй, спагадлівы Сакрат!

Ты там у працы, роспачы ды скрусе,
а мы жывем у щаснай Беларусі
і прывітаныне шлем табе — з-за крат.

Крынкі — Менск

Новыя вершы

Алег Лойка

Буг — Бог

Буг, а я і не ведаў,
Што ты сапраўдны, як Бог,
Мой, а не нейкіх венедаў,
Пачатак, выток, парог.

А, можа, папраўдзе, язвяг?..
Гляджу на разлог Пабужжа
І сумняюся дужа,
І не сумняюся ніяк.

Я з гэтых абшараў, я Бог.
З круч гэтых і гэтай даліны,
Руплівец розных эпох,
Скарыны руплівец пчаліны.

Канешне ж: Буг — Бог,
Час, людзі акцэнты мянілі,
Вітай жа, мой Божы парог,
З якога — гэткія далі!

Ты сапраўдны: мой і ўсіх,
Язвяг, венед невенедаў, —
Жыцця майго шчасны міг,
Якога б — не ты, я б не зведаў!

На Замкавай гары ў Драгічыне

Шыпшина сакральная,
Бузіна ачмуральная
І асабліва настырны
Пустырнік, —

А навакол —
Ары ды сей,
Ярусы лясоў —
Зялёны калізей,
Неба ззяе мірна,
Зямля маўчыць мірна, —
Чаго ж ты прэш
На Замчышча,
пустырнік?!

Намер твой пусты, —
У вачах — не ты:
Сценамі замку палаюць
Шыпшины вялікія кусты.

Пабужане

Язвягай гэта зямля,
Шчырых людзей адваті?
Дзе ж вашая каляя,
Мужныя язвягі?..

Дулебаў гэта зямля,
Неба іх і глеба?
Дзе ж вашая каляя,
Адважныя дулебы?

Русінаў гэта зямля
Пад купалам неба сінім?..
Дзе ж вашая каляя,
Адважныя русіны?..

Пра вас хай няма паям,
Язвягі, дулебы, русіны,
Як вы, мы над Бугам жывем
Пад небам адваті сінім.

Святая Гара Грабарка

— Жыццё прамінае шпарка...
Святая Гара Грабарка,
Скажы, чаму?.. Не дрыжы...
... Крыжы, крыжы, крыжы...

— Да я не дрыжу, тваё сэрца
Дрыжыць, ля спрадвечных сасон,
Дрыжыць, як святым каберцам
Дрыжыць пад табой травы сон...

Здалося ж мне, бацька, маці
Пад густатраўем спяць
У вечнай сваёй хаце,
Аршын да якой мне ці пядзь?..

Святая гара Грабарка,
Грабарка — Святая Гара,
Жыццё прамінае шпарка,
Любая мінае пары, —

Ты слова ў грудзях займаеш,
Займаеш дух у грудзях —
Усім спачуванні маеш
Ад стрэсаў навейшых і дзяг,

Хапае іх у маях,
А ці сакавік, красавік,
Штодня ўсё прыміаш, прыміаш
Пакутных мук пералік.

Святая Гара Грабарка,
Напэўна ж, быць цяжка святой:
І за здароўе чаркай,
І за вечны спакой,

Ды ты — не адно жалобным
Позіркам глядзіш,
Не месцам на свеце лобным,
Грабаркі Святое крыж, —

З жыццём ты, як сонца, яркі,
Не спідаў, сухотаў, грыж...
Святое Гары Грабаркі
Цалую я мудры крыж.

Песня Святой Грабаркі

Святая Грабарка-Гара,
Святой над твой зара,
Святы соснаў светлы хор,
Святыя сузор’і зор.

Чорны мор
Поўз з нор,
Чорны мор
Не дасягне гор.
Гары не дасягне мор,
Дзе крыж дабрыні не ўмёр,
Дзе неба абсяг пад рукой
І зздравіе, а не ўпакой.

Чорны мор
Поўз з нор,
Чорны мор
Не дасягне гор.
Змроку наперакор
Да зор, да Божых зор,—
Змрок з чорнай нары
Не дасягне гэтай гары.
Чорны мор
Поўз з нор,
Чорны мор
Не дасягне гор.

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Стары Корнін

Мяццовасць Стары Корнін узнікла ў 1570 годзе. У tym месцы, дзе вёска, раней рос лес. У лесе на камені, там дзе потым пабудавалі царкву, паказалася ікона Маці Божай і святая вада. Царкву св. Анны пабудавалі ў 1631 годзе, а другую, св. Міхаіла Архангела ў 1893 годзе.

Назва Стары узялася ад старых людзей, хат і дрэў. Назва Корнін — ад таго, што там было многа карэнняў.

Кася АНХІМ,
I „б” кл. Гімназіі ў Орлі

Кашалі

Даўно-даўно таму на тэрыторый, на якой цяпер распаложаны Кашалі, галоўным заняткам людзей быў выраб каробак — кашоў. Потым гатовы тавар прадавалі і так людзі ў той час зараблялі на жыццё, на хлеб. А што людзі многа тых кашоў плялі, вёску, у якой яны жылі назвалі Кашалямі.

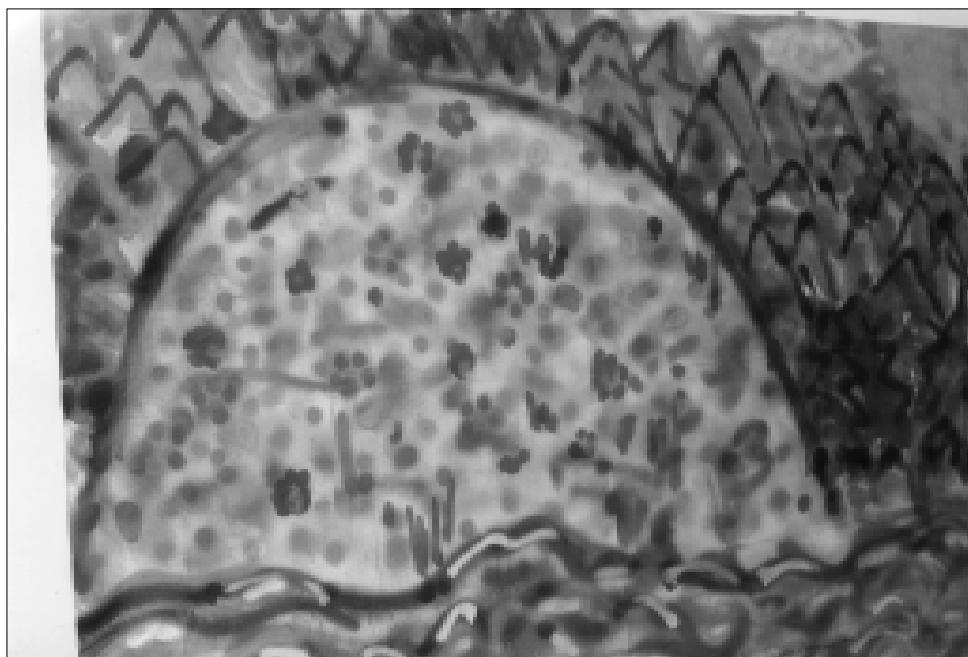
Караліна ЖУРАЎЛЬ,
I „а” кл. Гімназіі ў Орлі

Орля

Я живу ў Орлі. Калісьці на Падляшшы было вельмі многа арлоў. Яны жылі ў большасці ў лясах. Цераз лес плыла рака. Ад арлоў назвалі яе Арлянкай. Калі над Арлянкай паўстала мяццовасць, назвалі яе Орляй.

Марк МАРКЕВІЧ,
I „а” кл. Гімназіі ў Орлі

Легенды Падляшша сабраныя гімназістамі з Орлі

Мацейкава гаря над Нарвай — карціна выкананая шпрем уздельнікамі III Сустэрч „Зоркі” пад кірункам Лявона Тарасевіча.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Народны разбяр Уладзімір Наумюк з Капюк.

Фота Славаміра КУЛІКА

Тафілаўцы

Назва маёй мяццовасці выводзіцца ад прозвішча пана, які калісьці тут жыў. Называўся ён Тафіл. Ягоны двор стаяў на ўзгорку за рэчкай. Цяпер жыхары маёй мяцзовасці называюць тое месца „Камяніцаю”. У яго маёнтку было вельмі многа лугоў, на якіх пасвілася ўсякая жывёла: каровы, коні, свінні і авечкі. Пан той вельмі любіў авечак і іх было ў яго найбольш. Так узікла назва Тафілаўцы — ад пана і яго любімых звяроў. Па панскім двары няма цяпер следу.

Адрыян ЖАК,
I „а” кл. Гімназіі ў Орлі

Дубічы-Царкоўныя

Даўно-даўно таму ў маёй мяцзовасці расло многа дубоў. Людзі, якія тут жылі захацелі паставіць царкву. Яны збіralі цэлы год гроши. Потым пабудавалі невялікі храм. Гэтая царква стаяла толькі тры гады. Аднойчы ўначы яна згарэла і толькі ікона

Войнаўка

Даўно, даўно таму было невялічка паселішча, якое не мела сваёй назвы. Жыло тут мала людзей, якія абраблялі зямлю. Недалёка быў двор, у якім жыў пан. Меў ён многа парабакаў і службы. Вакол двара былі палі і лугі. Назвалі тое месца „дворске” і так называюць да сёння. Некалі, між не названым паселішчам і „дворскім”, была вялікая вайна. Трывала яна вельмі доўга. Калі закончылася, у tym месцы пахавалі нябожчыкаў, а тое сяло назвалі Войнаўкай. Так і засталося па сённяшні дзень.

На Дворскім сёння толькі палі і лугі, па двары не засталося і знaku. На гары, месцы вайны, можа 15 гадоў таму мой бацька выараў вельмі многа касцей, чэратаў і целых шкілетаў.

Ева КАЛБАСЮК,
I „а” кл. Гімназіі ў Орлі

Крывятычы

Калісьці на нашых землях было многа лясоў. Жылі ў іх плямёны. Людзі гэтая былі вельмі грозныя і вельмі шматлікія. У іх быў ваянічы падыход да жыцця. На дадатак усе ўсіх не любілі. Калі спатыкаліся, успыхвала вайна. Два плямёны пачалі біцца між сабой. Бітва трывала коратка. Калі на гэтае месца прыйшло іншае племя, застало там толькі акрыўленую зямлю. Гэтае месца назвалі яны „Кровічэ”, а пасля назва змянялася-змянялася і ўрэшце стала Крывятычамі.

Павел ГЕРАСІМЮК,
I „а” кл. Гімназіі ў Орлі

Тапчыкалы

Калісьці жыў адзін пан, які называўся Грыша Топчыкаў. Быў ён героям.

Аднойчы ён і яго людзі пайшли на паляванне. Настала ноч, усе леглі спаць, толькі Грыша не спаў. Рантам ён пачаў нейкі шум, выйшаў з шалаша і паглядзеў на лес. Там пабачыў дзікую. Ён узяў паходню і пачаў махаць ёю. Дзікі перапалохаліся. Толькі адзін дзік не ўцёк. У гэтым часе прачнуўся брат Грыши і ўбачыў, як дзік забіў Грышу. Брат у tym месцы заснаваў паселішча Тапчыкалы.

Роберт Лукаш СІКОРА

Спічки

Калісьці, у час наездаў татараў, людзі ўцякалі ў лясы. У лесе было мокра і калёсы ад вазоў пагнілі. Калі скончыліся наезды, людзі вярталіся дадому на адных спічках — назвалі тых людзей „спічкоўцамі”. Ад іх узялася назва вёскі Спічкі.

Давід ГАЛОЎСКІ

Маці Божай уцалела. Перанёс яе вецер у другі канец вёскі. Людзі пабудавалі там другую царкву. Таму цяпер мая вёска называецца Дубічы-Царкоўныя. Гэтая назва мне вельмі падабаецца, як і сама мяцзовасць.

Анна СКАВАРОДКА

„Зорка”... радзільны дом

Дачакаліся беларускія дзеци сваёй герайні, не менш адметнай як Мікі Маўс. А аўтаркай кнігі пра яе* з'яўляецца выдатная паэтэса, празаік і літаратурны крытык Людміла Рублеўская з Мінска. Як нарадзілася мышка Пік-Пік?

— Мышка нарадзілася натуральным чынам, абсолютна! — расказвае аўтарка, а на плячы яе сядзіць, услыхваеца малады папугайчык Карл Карлавіч (беларускамоўны!). — Калі з'явілася ў мяне маленькая дачушка Веранічка, я з энтузіязмам маладой маці, да таго беларускай, свядомай, пачала сваё дзіця выхоўваць. Хацела дашаць ёй штосьці незвычайнае. Нейкія аповеды, вершыкі збірала, цікавае, дасканалае, эстэтычнае. Але, на жаль, такога эстэтычна-дасканалага і цікавага для дзіцяці малавата. І я пачала ствараць для яе сама. Пра істоту, якая жыве ў нашым доме. Дзіця фактычна апынаеца ў свеце казкі — яна сама жыве ў гэтай казцы, да таго ж — яе герайні, удзельнічае ўсіх падзеях! Гэта ж цікава! Кожную ноч Веранічка не засыпала, пакуль я не раскажу ёй пра чарговыя прыгоды мышкі, пра тое, што і Веранічка ў гэтай казцы рабіла. Аднойчы начавала ў нас Міраслава Лукша. Яна паслухала, як я расказваю гэтую казачку. Была гарачая летняя ноч. Фортка ў акне была расчынена, праз яе даляталі машюкі нашых суседзяў, якія якраз усчалі сварку. А мы — у сваім казачным свеце, аўтаномным ад гэтага паскудства. Цёця Міра паслухала казку і пачала мяне ўгаворваць, каб я яе запісала, для „Зоркі”. Я неяк доўга не наважвалася. Не збіралася ў прынцыпе быць дзіцячым пісьменнікам, мела досыць філософска-глабальныя планы ў літаратуры. Але пад уплывам шаноўнай Міраславы мышка набыла матэрыйльнае жыццё. Была надрукавана ў „Зорцы”. Так

што Міру Лукшу можна з поўным правам назваць „хроснай мамай мышкі Пік-Пік”, а „Зорка” атрымліваеца „радзільным домам”. „Мышка” пачала з'яўляцца з нумара ўнумар, а гэта было вельмі важнае — у мяне з'явіўся стымул працягваць. „Мышкі” друкаваліся, пачуўся з „Зоркі” вельмі прыхільны водгук. Дзеткі з Беласточчыны пачалі пісаць, дасылаць малюнкі, чакаць новых казак... І скажу вам: ад гэтых казак пачалася мая проза. Неяк я думала: „паэтэса” і „паэтэса”, а для прозы трэба мець зусім іншы талент, можа мне і недаступны. Цяпер я, вядома, шмат што напісала і ў прозе, і друкавалася, і перакладалася за мяжой... Але на пачатку была „Мышка Пік-Пік”!

Пасля ў „мамы мышкі Пік-Пік” нарадзіўся яшчэ Максімка, з'явіўся новы персанаж казачак. Пасля „Зоркі” казачкі трапілі ў Беларускае радыё, гучалі рэгулярна ў праграме „Званочак”. Асобныя казкі друкаваліся ў дзіцячых часопісах у Беларусі (у „Пралесцы”, у „Вясёлцы”), і ў рэшце рэшт мышка дачакалася і ўвасобілася ў кніжку. Сюды ўвайшли 28 казак, вядома, гэта далёка не ўсё. Усе казкі пра мышку Пік-Пік ведаюць толькі дзеткі Беласточчыны — толькі яны мелі ў „Зорцы” „поўны збор твораў пра мышку Пік-Пік”, больш за 60 казак! На жаль, хоць тыраж кніжак для дзяцей у Беларусі — большы чым іншых (400-600), але „мышак” толькі — трох тысяч. Кніжка чудоўна аформлена — несумненна, і мастава таксама пакахала славутую мышку!

Як думаецце, мо варта зноў сустрэцца з нашай смешнай сяброўкай на нашых старонках?

Міра ЛУКША

*Людміла Рублеўская, *Прыгоды мышкі Пік-Пік, „Юнацтва”, Мінск 2000, с. 46.*

3 цыкла „Хваляць нас”

— Ці гэта новая віньетка для „Зоркі”? — узяла пад волас мяне Цалінка (улавіўшы гістарычны кан-

тэкт нашай старонкі). Гэты здымак зроблены непадалёк Браслава. З другога боку — чудоўнае возера Дрысвяты.

Фота Цалінкі ГЛАГОЎСКАЙ

Польска-беларуская крыжаванка № 49

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тадняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавы ўзнагароды.

Kapitał	Мара	Pismak	Taras	Przezwisko
				Anarchista
►			▼	▼
			▼	
		Sanie	►	
	Narocz	►		
		Kręgosłup	►	
	Pascha	►		

Адказ на крыжаванку № 45: Мёд, кобра, махіна, зацішак, цэбрак, ба-кан, руб, Ас. Маца, мацак, хіба, кішэнія, гонар, бакара, кус, раса.

Узнагароды, аўтаручкі, выигралі: **Дарак Манаховіч, Марта Аўярчук, Івона Сегень, Кацярына Філіпяк** з Дубін, **Марцін Мірановіч, Магдаліна Купрыянюк, Ева Сегень, Міхал Хмялеўскі, Грыша Мірановіч і Павел Пятэльскі** з Беластока, **Ілона Асіпюк, Анна Селеванюк, Анна Корпач, Агнешка Семянюк, Каміля Федарук і Анна Хількевіч** з Бельска-Падляшскага, **Мар'юш Несцярюк** з Курашава, **Ева Гіншт** з Гайнаўкі, **Марта Карнілюк** са Спічак. Віншаем!

Іграў як Чайкоўскі

Злева: Бажэна Кулікоўская, Пятро Ючук, Міраслаў Кулікоўскі і Ядвіга Рагінская-Кулікоўская.

Вітальд Кулікоўскі быў добрым сябрам Яна Тарасевіча. Пра Вітальда Кулікоўскага гаварылі: „першы скрыпач сярод дантыстаў і першы дантыст сярод скрыпачоў”. І ён сам, як прыгадваюць яшчэ сёння жыхыры Саколкі, любіў жартаваць і сам пра сябе так маўляў. З Янам Тарасевічам спалучала іх любоў да музыкі і...

— Яны не любілі авангарда, — адзначае Міраслаў Кулікоўскі, сын Вітальда, выдатны скрыпач.

Саколка, 1949 год. Сям'я Кулікоўскіх разам з трывма дзецьмі з'язджае са Здуньскай-Волі, сюды, бліжэй Гродна, адкуль родам пан Вітальд. У Саколцы знаходзяць сабе месца і працу. Наймаюць дом непадалёк міліцыі. Бацька, каб утрымаць сям'ю, робіць кваліфікацыі дантыста (спецыяльнасць вывучае самастойна, прыглядваючыся сябру-дантысту, сам складае бормашыну) і хутка становіца добрым стаматолагам. Працуе ў паліклініцы, нейкі час у педагогічным ліцеі, пазней адкрывае свой кабінет.

— Бацька ўвесі час хіліўся да музыкі. Як не было работы, сядай і іграй, кампанаваў, — успамінае пан Мірак.

— Пан Тарасевіч быў у нас на Каляды. Памятаю, што шкарпеткі дастаў у падарунку, — дачка Вітальда Кулікоўскага, пані Бажэна, добра памятае прафесара. Быў яе настаўнікам.

— Ён падрыхтаваў мяне да экзаменаў. Вельмі добра падрыхтаваў, без ні-

яких праблемаў я паступіла ў школу, ужо для заавансаваных. — Яшчэ і сёння памятае, як прыгожа ёй выйшаў „Сувенір для Элізы” Бетховена.

Раней яе настаўніцамі былі Сузанна Лыжкевіч і Яніна Кісель з Саколкі. Пасля трох гады хадзіла да Тарасевіча. Фактычна дык даязджала з Саколкі ў Беласток. Тады цягнік валок ся паўтары гадзіны. Тарасевіч жыў ужо па вуліцы Жалезнай.

— Вельмі добра мяне навучаў, — у пані Бажэны тэмперамент як у актрысы Ганкі Бяліцкай. Як нешта скажа, усё навокал кранаеца. — Толькі часам мне было сорамна, — смяеца ад добрых успамінаў ды і ўсю нашу кампанію заражает вясёлым смехам, — як Ежы Максымюк сядзе. Ну, бо я тут не ведаю ўрока, а ён сядзіць і слухае. Няёмка рабілася, бо я ж добра не ведаю, а яшчэ і сведка сядзіць збоку, слухае.

Пасля ўжо, як сям'я пераехала ў Беласток, Тарасевіч дапамагаў бацьку купляць ёй піяніна „Legnica”, якое яшчэ і сёння стаіць у хаце пані Бажэны Кулікоўскай. Сёння яна — прызнаная бухгалтарка. Чаму не звязала свайго жыцця з музыкай? Тут пані Бажэна ўражвае шчырасцю: „Хіба я занадта лянівая, ці як?”

Міраслаў Кулікоўскі — сёння знакаміты польскі скрыпач. Ды і не толькі. Шмат гадоў працаваў у сімфанічных аркестрах Паўднёвой Амерыкі — у Венесуэле, Калумбіі, дзе

таксама выкладаў у кансерваторыі. Пазней у Іспаніі (добра валодае іспанскай мовай).

— Але ж тваім першым настаўнікам быў бацька, прыяцель Тарасевіча, — адзначае жонка Ядвіга Рагінская-Кулікоўская, выдатная педагог і скрыпачка.

— Праўда, — пагаджаеца пан Мірак. — Асноўную музычную адукцыю я вынес з хаты, ад бацькі. А бацька заўсёды лічыў Тарасевіча вялікім музыкам. (Маці таксама іграла на раялі). Заангажаванне Тарасевіча ў музыку было настолькі вялікае і так уздзейнічала на іншых, што і я напэўна шмат навучуўся. Пасля адразу паступіў я ў Музычны ліцэй у Варшаве.

Пан Мірак расказвае, як жыў разам з Ежы Максымюком у інтэрнаце „Дзеканка”. — Максымюк практыкаваўся ў ігры на раялі з 7 гадзін раніцы да 9 вечара. Каб не мяшаць іншым, клаў плед у інструмент. А калі мы хацелі адагнаць яго ад піяніна, бо пяць хлопцаў жыло ў пакоі і кожны хацеў практыкавацца, то той даваў нам „на піва”.

Пасляваенныя гады ў Саколцы — многа тады дзеялася. Людзі сустракаліся, іграли, спявалі. Сярод паважаных піяністаў была тут Яніна Кісель.

— Яна вучылася ў Вільні, — прыгадвае пані Бажэна. — Пазней паехала ў Англію, там выйшла замуж і засталася. Была яшчэ расіянка Сузанна Лыжкевіч. Пані Бажэна называла яе „цёцяй”, бо піяністка была сапраўднай цёцяй яе сябrouki.

Першы дантыст сярод скрыпачоў, Вітальд Кулікоўскі, напісаў дзве „дзіцячыя оперы” (Тарасевіч стварыў „Дзіцячы альбом”). Напісаў блізка сто канонаў — твораў для спявання. Вёў аматарскі хор у Доме культуры. Часта і ў іх хаце адбываліся рэпетыцыі. Прыйходзіла пад трыццатць мужыкоў і спявалі — хоць страх тады заглядаў у вочы. Бацька пастаянна баяўся „бяспекі”, што зараз скажуць — банда дахаты прыйходзіць, нейкае падполле там. Тады нельга было вышэй свайго носа падскочыць, — дадае. Вітальд Кулікоўскі затойваў сваё ранейшае жыццё. Пра тое, што быў даваенным афіцэрам і вайсковым капельмайстрам, сын даведаўся толькі будучы ў ліці.

— Найболыш тут вам Ежы Максымюк сказаў бы, — пані Бажэна многа чаго ўжо забылася. — Ён быў найблі-

жай Яна Тарасевіча. Я нават была здзіўлена (і цяпер таксама), што ўсе лаўры прыпалі Франкевічанкам. — Я нават думала, што гэта Тарасевіч быў настаўнікам Максымюка.

— Максымюк часта бываў у нашай хаце, — прыгадвае пан Мірак (з 1960 года Кулікоўская жыла ў Беластоку). Прыйдзе, „добраў дзень — то я іду іграць” і практыкаваўся з пяць гадзін. Пасля мама клікала на абед — то ўставаў, паеў і далей сядаваў за раяль. Пазней ўставаў, казаў „дзякую” і „да пабачэння”. Паводле мяне, — дадае Міраслаў Кулікоўскі, — гэта Тарасевіч спрычыніўся да пасталення Максымюка як музыка.

— Ну, але ж у Беластоку ўсе пайтари, што гэта Зофія Франкевіч была настаўніцай Ежы Максымюка. Сам, дарэчы, маэстра так сцвярджае?!?

— Так, — пагаджаеца скрыпач. — Ён вучыўся ў Зофіі Франкевіч, але практыкаваўся ў Тарасевіча. Пасля хвіліны пан Мірак дадае: — Як яна магла мець аж такі вялікі ўплыў, калі мела заняткі два разы ў тыдзень па 45 хвілін? Ён жа ж увесь час сядзеў у Тарасевіча.

— Ці Тарасевіча ведалі ў Беластоку? — пытаю сваіх суразмоўцаў.

— О! — і тут пачынаецца чорны аповед, хаця лёгка і з дыстанцыяй скажаны. Мае суразмоўцы гавораць пра лёс вялікага музыканта.

— У дадатак Франкевічанкі яго не любілі, — паясняе інтрыгуючы матыў пан Мірак. — Яны лічылі, што няма ім у Беластоку канкурэнцыі.

— І гэты домік Тарасевіча — летняя кухня, як курная хата, была. Толькі раяль і ложак стаялі. Бяда аж пішчэла. Нічога ў яго не было. А чалавек жа з палаца выйшаў, меў свае прывычкі. Яшчэ і сёння пані Бажэна хвалюецца на той ўспамін.

Але ён не наракаў, — папаўняе пан Мірак. Мірыўся з жыщём. Найгорш, што ў страху жыў. Ну, бо ж маўтак да вайны меў. Вораг народа, значыць. Тады чалавека як сабаку маглі застрэліць.

— Ці выступаў у Беластоку на канцэртах?

— Не, яго не дапускалі. Я толькі чую, як іграў у нас у хаце. Для мяне быў як Чайкоўскі.

— Я нават у школе не магла сканаць, — прыгадвае пані Бажэна, што была яго вучаніцай.

Ганна Кандрацюк
Фота аўтара

Быть беларускай

[1 — працяг] **Як арганізуеш час, каб дацца поспехаў у вучобе?**

— Я ў вучобе не вельмі сістэматычная, а часам і лянівая. Бывае, што падрыхтоўку да класных прац, а нават і да алімпіяд, яд адкладваю на апошнюю хвіліну.

— Аднак поспех ёсць. Стала Ты лаўрэаткай алімпіяды беларускай мовы і фіналісткай цэнтральнага этапу экалагічнай алімпіяды. Што выклікала Тваё зацікаўленне беларускай мовай?

— Лічу сябе беларускай, а гэта забавівае шкавіцца беларускай мовай, гісторыяй і культурай.

— Ці ёсць магчымасць рэалізаваць гэтыя зацікаўленні ў школе апрача ўроку беларускай мовы?

— Дзейнічаю ў Клубе беларускіх спраў, што існуе ў нашай школе. Люблю беларускую пазію, прымаю ўдзел

у дэкламатарскіх конкурсах. Стараюся таксама пісаць па-беларуску, свае вершы пасылала на конкурсы. Прыходзілася таксама пісаць некаторыя тэксты для гурту „Гоман”, з якім выступаю, ну і беларускія песні спявало ў „Знічцы”.

— Трэба было б яшчэ даваці, што ў дэкламатарскіх і песенных конкурсах часцякоў перамагала. Ці многа вучняў у Гайнаўскім белліці哉і готовы заяўіць што яны беларусы?

— Нядайна па ініцыятыве Клуба беларускіх спраў правялі мы апытанне сярод 507 вучняў і 22 настаўнікаў. На пытанні пра нацыянальнасць 23% вучняў назвалі сябе беларусамі, 59% — палякамі, 0,8% — украінцамі; апошняя несвядомыя былі яшчэ сваёй нацыянальнасцю.

З апытання вынікае, што 40% вучняў гаворыць па-беларуску на вёсцы, 18,9% карыстаюцца беларускай мовай дома,

13,2% — у размове са знаёмымі, а 6,3% увогуле не ўмее гаворыць па-беларуску. Праўду кажучы, разлічвалі мы, што яшчэ менш вучняў можа называць сябе беларусамі і вынікі апытання былі для нас мілай неспадзеўкай. Думаю, што на фарміраванне беларускай свядомасці меў уплыў дом і бацькі, але і наша школа мае таксама ўздзейненне. Сярод апытаных настаўнікаў 91% адказала, што яны беларускай нацыянальнасці. У хаце беларускай мовай карыстаецца 68,2% педагогаў, на вёсцы — 72,7%, а ў гутарцы з іншымі — 59,1%, не ўмее гаворыць па-беларуску — 13,6%, а 4,5% заяўляюць, што не мае такой магчымасці, каб гаворыць па-беларуску.

— Ці можна сканаць, што мерапрыемствы арганізаціўныя самаўрададам або Клубам маюць уплыў на рост беларускай свядомасці сярод ліцэістаў?

— У самаўрадзе мала часу, каб вылучаць нацыянальныя спрабы. Затое Клуб беларускіх спраў арганізуе беларускія мерапрыемствы. Хочам прыцягніць да дзейнасці Клуба больш вучняў, на летнікі і зімнікі запрашаем штораз новыя асобы. Для фарміравання беларускай свядомасці ліцэістаў важным быў турнір беларускай моладзі, спаткі з гасцімі з Беларусі, хаця б з Алемем Камоцкім, выступленні „Знічкі”, „Гомана” і беларускіх дэкламатараў у час школьных мерапрыемстваў, або арганізаціўныя паасобнымі класамі ўрачыстасці ў гонар 25 Сакавіка.

— Аднак, не толькі культурнымі спрабамі цікавішся, але многа часу праводзіш у спартыўнай зале.

— Хаджу на трэніроўкі па баскетболу і валейболу. Наша баскетбольная каманда ў мінулым годзе іграла ў першай ваяводскай лізе, а валейбольная — у другій. Каб выступаць у камандзе, трэба было многа трэніравацца.

— Дзякую за размову.
Гутарыў Аляксей Мароз
Фота аўтара

Паездкі ў святыя месцы

Людзі ў жыцці цэніць розныя вартасці. Адным найважнейшыя гроши, другім — сям'я, іншым — вера. Я вельмі доўга задумоўвалася над гэтым. Калі я была зусім невялікай дзячынкай, хацела мець многа грошай, каб купіць чудоўную ляльку, з якой магла б гаварыць, гуляць і хадзіць да сяброў. Была пэўнай, што калісці здзейніца мара пра яе.

Дзіцячыя, прымітывныя думкі з часам прайшли і з'явілася ахвота мець уласную сям'ю. Я дайшла да вываду, што патрэбны мне муж і прынамсі шэсць ці сем дзесятак. Здавалася, што гэта першае сур'ёзнае рашэнне ў майм жыцці. Старалася я ўсё дакладна перадумашы: дзе буду жыць, што рабіць, як павінен выглядаць мой абраннік і як назаву нашых дзяцей. Калі я ўсвядоміла, што мне толькі 10 гадоў, рашыла не думашы пра так далёкую будучыню.

У той час я многа чула пра Бога. Бацькі, праваслаўная хрысціяніе, стараліся хадзіць ў царкву. Мяне, зразумела, забіралі з сабой. Гэтае ставалася вельмі важным і патрэбным. Я адчуваля вялікую радасць, калі раніцай у нядзелю магла ўдзельнічаць у Святой Літургіі. Разумела ўжо, што ні лялькі, ні сям'я ніколі не маглі б заступіць веры. У царкве чалавек адчувае сябе бышцам на небе. Ён прымае ўдзел у чымсьці бажэственным і ўсё, што зямное становіца малым, амаль няважным у параўнанні з магутнасцю Тварца.

Вялікая мудрасць заключаецца ў tym, што калі людзі прыбліжаюцца да Бога, яны штораз больш разумеюць сваю грэшнасць. Так было і с менай. Я ўвесі час адчуваля патрэбу імкнення да дасканаласці, каб падабацца перад усім Госпаду. Аднак жыццё бывае цяжкае. Чалавека ўцігвае вір зямных спраў (напрыклад, школа, праца...). Усё гэта аддаляе яго ад Бога. Тады паяўляеца патрэба

падмацавання ў веры... Я старалася чытаць жыцці святых, а пасля наведаць месцы, у якіх захоўваюцца іхнія мошчы. Першы раз я паехала ў Сергіеў Пасад (Расія). Пабачыла там непаўторную Троіца-Сергіеву лаўру — вялікі мужчынскі манастыр заснаваны прац. Сергіем Радонежскім некалькі стагодзіні таму.

Хацелася ўвесі час стаяць у царкве, глядзець на старадаўнія намоленія іконы і сапраўды адчуваць прысутнасць Бога... Я доўга марыла, каб паехаць таксама ў Полацк і пакланіцца мошчам вялікай ўгодніцы Божай Беларускай Зямлі — св. Еўфрасінні, пра якую так многа я чула на ўроках роднай мовы. Мая скрытая прага здзейнілася. На апошніх канікулах разам з сяброўкай паехалі мы ў Беларусь.

Полацк зрабіў на мяне вялікае ўражанне. Ягоная прырода адлюстроўвала прыгажосць манастыра св. Еўфрасінні, які здаваўся сэрцам горада, жамчужынай тутэйших беларусаў. У царкве, дзе захоўваюцца мошчы святой полацкай княжны, чалавек адчувае сябе незвычайні. Вялікая святасць, якая б'е ад ракі напаўняе ягоную душу дзіцячай радасцю, вялікай прасторай. Св. Маці Еўфрасіння прыцягвае маладых дзяўчат, якія астаюцца там служыць адзінаму жаніху — Ісусу Хрысту. Цяпер манастыр налічвае звыш 60 манашак.

Слава Богу, што ёсць такі ўгоднікі, якія нам служаць за ўзор у паступках, каб і мы маглі дасягнуць вечную радасць... Паездкі ў святыя мясціны праваслаўя ў вялікай ступені прычыніліся да того, што я зразумела як важнай з'яўляеца вера. Нездарма гаворыцца: „Без Бога не да парога, а з Богам і за мора”. Цяпер ведаю, колькі мудрасці заключае гэтая народная прыказка.

Ірэна Кулік

Візіт мітрапаліта Філарэта ў Польшу

Злева: епіскап Іакаў, мітрапаліт Філарэт і мітрапаліт Сава.

[1 ♂ працяг]

21 лістапада, у дзень святога Міхала, адбылася Літургія ў Міхайлаўскай царкве ў Бельску-Падляшскім. (Пра візіт у Бельску чытайце на стар. 3.)

У гэты ж дзень а гадзіне семнаццатай у Беластоку, у Саборы святога Мікалая адбыўся акафіст у гонар святога мучаніка-дзіцяткі Гаўрыла. Мітрапаліт Філарэт разам з уладыкам Савам шмат зрабілі дзеля таго, каб мошчы святога мучаніка Гаўрыла вярнуліся на радзіму. Яны будуць знаходзіцца ў царкве ў Зверках, калі ўжо закончыцца яе будова.

Людзей сабралася мноства. Не ўсе змясціліся ў Мікалаеўскім саборы. Уладыка Іакаў прывітаў дарагога госця. Было вельмі ўрачыста.

Гэта быў ужо не першы візіт у Польшу мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, партыяршага экзарха ўсіх Беларусі, сказаў нам айцец Мікалаі Падолец, сакратар канцылярыі епіскапа Беластоцкага і Гданьскага Іакава. Ён быў ужо на Беласточыне ў 1985 годзе, калі асвячаў у Драгічыне прастол. Тады ж наведаў Святу Гару Грабарку. Гэта вялікая падзея для Праваслаўнай царквы ў Польшчы. Кожны такі прыезд мае глыбокі сэнс. Мітрапаліт Філарэт пазнаёміўся з сённяшнімі сітуацыямі, проблемамі праваслаўных і беларусаў у Польшчы. Мы разам з вернікамі вельмі ўдзячныя яму за гэты візіт.

Ада ЧАЧУГА

Фота Сяргея Грыніяўцкага

У цэнтры праваслаўнай культуры — рух

Гутарка з Ірэнай ТРАШЧОТКАЙ, дырэктарам Цэнтра праваслаўнай культуры ў Беластоку.

— Вы нядайна вярнуліся з Бялграда. Скажыце, калі ласка, з якой нагоды Вы, як прадстаўніца Цэнтра праваслаўнай культуры ў Беластоку, наведалі Югаславію?

— У Бялградзе ад 13 да 19 лістапада праходзілі Дні польской культуры. Нас запрасілі ў сувязі з tym, што праца Цэнтра праваслаўнай культуры ў Беластоку з'яўляеца адной з прайдзял польской культуры, tym больш, што і сербы ў асноўным — праваслаўныя, і ім гэта культура вельмі блізкая.

Цэнтр праваслаўнай культуры мы прадстаўлялі ў Бялградзе з бациушкам Міраславам Філіманюком.

17 лістапада на Кафедры праваслаўнай тэалогіі Бялградскага ўніверсітэта мы паказалі дзейнасць нашага Цэнтра, але таксама расказалі пра дзейнасць маладёжных брацтваў, прадставілі праваслаўныя выданні, выдадзеныя выдавецтвам „Orthodruk” у Беластоку.

У той жа дзень мы былі на аўдыенцыі патрыярху Паўла. Мы маем нават упіс у нашу хроніку, якую мы ўзялі з сабою.

18 лістапада мы наведалі жаночы манастыр „Жычы”, а таксама ездзілі ў мясцовасць Новая Палянка, дзе дзейнічае маладёжны хор, вядомы ў Югаславіі за граніцай. У хоры спявае трыццаць чалавек. Мы хочам запрасіць гэтых хор у Беласток.

Акрамя таго, мы былі на ўрачыстым адкрыцці паланінага цэнтра „Poloniusz-Pegaz” у Бялградзе. На гэтай урачыстасці прысутнічаў саветнік пасольства РПР у Югаславіі Анджэй Барчык.

Ён сардэчна прывітаў нас, гаворачы абытym, якій важнай праявай польской культуры з'яўляеца наша дзейнасць.

Ён быў вельмі зацікаўлены супрацоўніцтвам з нашым Цэнтрам.

— Гэта пра паездку ў Югаславію, а што чуваць у Цэнтры праваслаўнай культуры ў новым культурна-асветнім сезоне?

— 29 верасня Польская экumenічная рада наладзіла ў нас польска-беларуска-нямецкі сімпозіум „Візія аб'яднанай Еўропы”.

А во глянцы, Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі ў Беластоку дзяяке нам за дапамогу ў реалізацыі міжнароднай праграмы практик студэнтаў Украінскай акадэміі публічнай адміністрацыі. Студэнты начавалі ў нас і харчаваліся ад 18 да 29 кастрыйніка.

28-29 кастрыйніка, як вам вядома, наведаў нас і сустрэўся з працаўнікамі Цэнтра князь Астап Сапега, нашчадак славнага беларускага магнацкага роду, які ўжо больш пяцідзесяці гадоў жыве ў Найробі, у Кенії. Ён таксама выбраў сабе на начлег Цэнтр праваслаўнай культуры.

18 лістапада адбыўся ў нас асірыйскі вечар. Во, бачыце, на стэндах мастац-

У новым польскім цэнтры культуры „Poloniusz-Pegaz”: (злева) саветнік пасольства РПР у Югаславіі Анджэй Барчык, дырэктар Ірэна Трашчотка, Мілаш Луковіч, супрацоўнік Бялградскага ўніверсітэта з жонкай і бациушка Міраслав Філіманюк.

кія фатаграфіі. Гэта выстаўка прац Міхаэля Абдаллы, асірыйца, праваслаўнага. Хаця ён паходзіць з Турцыі, то ўжо трыццаць гадоў жыве ў Польшчы, з'яўляеца навуковым супрацоўнікам Сельскагаспадарчай акадэміі ў Познані і Універсітэта Адама Міцкевіча. Выстаўка, якую падрыхтавала рэдакцыя „Przegląd Prawosławnego”, прадстаўляе раён Тур Абдзін у Турцыі, айчыну яго продкаў, святую зямлю блізкаўсходніх хрысціян.

— А што ў вашых блізкайшых планах?

29 лістапада, а гадз. 18³⁰ — сустрэча з лекарамі: прафесарам Мацеем Качмарскім і доктарам Антонам Балейкам. Тэма: дзіцячыя хваробы і лагапедыя.

30 лістапада — рускі вечар.

3 снежня — яўрыйскі вечар.

— А калі ж будзе ўсё-такі беларускі вечар?

— Мы яго запланавалі на 9 снежня. Мае прыехаць і выступіць калектыв „Сябрына” з Маладзечна, які абяцаў прывезці з сабою мастацкую выстаўку і выстаўку кніжак. Я ім аформіла і выслала запрашэнне, але яны пакуль што не адгукнуліся. Мяркую аднак, што ўсё будзе, як мы і дававарыліся.

— Так што можна смела сказаць: у Цэнтры праваслаўнай культуры — рух. Сардэчна дзякую за размову.

Гутарыла Ада ЧАЧУГА

Новае пра Лукаша Дзекуць-Малея

Лукаш Дзекуць-Малей з жыхарамі Орлі (? 1946 г.).

Публікацыі ў „Ніве” пра Лукаша Дзекуць-Малея (1999, н-ры 37-39) паспрыялі пошуку новых матэрыялаў пра гэтага беларускага баптысцкага дзеяча. Адгукнуліся асобы, якія або зналі Л. Дзекуць-Малея, або нешта пра яго ведалі.

Ад Янкі Жамойціна атрымала я „Пратакол Другога Усебеларускага Кангресу ў Менску”, выдадзены Міколам Прускім у ЗША ў 1985 г. тыражом 35 экземпляраў. На 18 старонцы знаходзіцца прамова Л. Дзекуць-Малея — прадстаўніка Грамады евангельскіх хрысціян-баптыстаў: „Вітаю Вас, сп. Прэзыдэнт, дэлегаты і госьці ад імя Грамады Евангельскіх Хрысціянаў-Баптыстаў і выражают сваю радасць, што сягоныя мы маём магчымасць сабрацца ў адпаведным будынку, бо да гэтага часу мы працавалі ў падпольлі. Я ня раз прасіў Бога, каб ён памог нам мець свабоду. Успамінаючы адыйшоўшых ад нас загінуўшых за Беларускі Народ: праф. др. Вацлава Іваноўскага, рэдактара Уладыслава Казлоўскага і іншых, я прапаную ўшанаваць іх.

Я прашу Бога дапамагчы нашаму Народу знайсці Бога, бо толькі з такой дапамогаю магчымі атрымаць волю. Нас, Баптыстаў, нямнога, яшчэ за цара мы былі праследаваны, цяпер у Беларусі мы жывем вольна. На заканчэнніе я прашу Бога дапамагчы жыць, а мо і галаву палажыць”. Присутніца Л. Дзекуць-Малея на Кангрэсе ў Мінску 27 чэрвеня 1944 г. сведчыць, што ў час нямецкай акупацыі вёў ён душпаstryрскую і нацыянальную працу на Беларусі і ў ніякім канцэнтрацыйным лагерах не быў. Праўдападобна ўцякаў з Беларусі разам з немцамі і такім способам апынуўся ў Нямеччыне. 13 студзеня 1945 г. пісаў ён з Нойбрандэнбурга ліст да пастара Яна Пятроўскага ў Берлін: „Дарагі браце ў Хрысце! Атрымаўшы ад Вас ліст дужа ўцешыўся. Хаця з пераменаю маяго месцянаходжання, нажаль, толькі што атрымаў. Вітаю Вас з Новым 1945 г. Каб у гэтым Новыем Годзе Бог дапамог быць нам на сваёй мілай многапакутніцы Беларусі. Каб маглі працаць на той працы, якой прагнє наша

душа. Каб святая Эвангельля магла знаходзіцца ў кожнай хаце. Каб святыя нашага Господа засвяціла ўва ўсе куткі нашай Маці — Беларусі. Новы Запавет з пс. (псалмамі — Л. Г.) ужо быў надрукаваны. Хаця ўжо ўесь застаў вычарпаны. Ляжалі ўжо даўно думка на майм сэрцу, каб наш народ меў, як і другія народы, поўную Біблію. Шукаю дзеля гэтага ўсе магчымасці і дужа ўцешыўся, што і сп. Pastar хоча дапамагчы, каб бытала і ў нашым народзе Біблія на бел. мове. Хацелася б чуць ад Вас больш аб гэтым. А можа Госпад дапаможа быць у Бэрліне і асабіста пагаварыць у гэтай вялікай справе. Мая жонка з трайма дзяцьмі засталася ў 1941 годзе вывяязана бальшавікамі ў Сыбір і не магу перадаць

Вашага мілага прывітання. З пашанаю Ваш Л. Дзекуць-Малей”. Гэты цікавы ліст Л. Дзекуць-Малея адрасаваны Яну Пятроўскаму даслаў мне Вітаўт Кіпель з Беларускага інстытута науک і мастацтва (ЗША). Як і калі Л. Дзекуць-Малей пакінуў Нямеччыну астанецца, пэўна, неразгаданай таямніцай, якую забраў з сабою ў магілу. Вяртанне ў Польшчу таксама з'яўляецца загадкай. Пакуль затрымаўся ў Гданьску (у 1947 г.), быў таксама на Беласточчыне, дзе меў знаёмых вернікаў баптыстаў. Былая журналістка „Ніве” Вера Валкавыщская пазычыла мне свае здымкі, на якіх знаходзіцца Лукаш Дзекуць-Малей. На адным спадарыня Вера з братам і бацькамі, а пасярэдзіне іх Лука Дмітрыевіч (як усе называлі Дзекуць-Малея), на другім здымку — Лука Дмітрыевіч сярод баптыстаў Орлі. Здымкі праўдападобна зроблены былі ў 1946 г. Паводле Веры Валкавыщ-

Лукаш Дзекуць-Малей (у цэнтры) з сям'ёй Ляўчук; стацьцю Веры Ляўчук (на музэу Валкавыщскай) і яе брат Мікалай, сядзяць іх бацькі. (? 1946 г.).

кай (з дому Ляўчук) тады Л. Дзекуць-Малей быў на Беласточчыне. Знаёмы масць з сям'ёй Ляўчукой пачалася яшчэ ў міжваеннны час, калі Л. Дзекуць-Малей вёў місіянерскую працу сярод баптыстаў Беласточчыны. Вяччай, між іншым, бацькоў спадарыні Веры.

З Брэста ад спадара Сцяпана Пекуна атрымала я ксеракопію здымка з беларускай школы ў Крынках у 1918 г. Сярод дзяцей сядзіцца настаўнік Л. Дзекуць-Малей. Побач яго другі настаўнік. Хто ён і хто тыя дзеці, якім у 1918 г. выпала шчасце вучыцца ў беларускай школе ў Крынках? Спадар С. Пекун атрымаў калекцыю здымкаў Л. Дзекуць-Малея, якія перахавала брэсцкая стараежылка да сённяшніх дзён.

Добра, што дзякуючы розным добрым людзям можна ўсё больш і больш даведацца пра жыццё і дзейнасць Л. Дзекуць-Малея, таксама на Беласточчыне.

Лена Глагоўская

Мой лёс, маё наканаванне

У 1941 годзе саветы прызвалі мяне ў армію, змабілізавалі многа людзей. Трапіў я ў Асобны сапёрны батальён. Было нас каля 500 чалавек. Завезлі нас у мясцовасці Кросеніца каля горада Замбрава. Там жылі мы ў палатках, расстаўленых на вялікім полі. Нашым заданнем было збудаваць абарончыя бункеры для рускіх і ўзмоцніць граніцу. Будавалі „точки” — капалі глыбокія ямы, залівалі іх бетонам і такім спосабам рабілі паасобныя паверхі і ўстанаўлівалі гарматы. Там быў я трох месяці. Цяжка было, можна сказаць — катаржная работа. Не было ніякіх умоў для нармальнага жыцця. Як злачынцаў нас трактавалі.

Пасля трох месяцаў успыхнула вайна. Дакладней даты не памятаю, ад слабасці часам і памяць губляў. Немцы разбілі нас цяжкай артылерыяй. Наша начальства хацела ўцячы. Селі ў са-маход, а немцы кінулі бомбу і ўсе загінулі. Асталіся мы без ніякай апекі і папалі ў палон. Было нас амаль 2 900 чалавек. Было гэта каля Мінска-Мазавецкага. Загналі нас у яму ў старой цагельні, расставілі па двух баках куля-

мёты, а нам загадалі адварнуцца тварамі да сцяны. Хацелі нас расстраляць, бо сярод нас былі пераапранутыя палітрукі. Палітычных афіцэраў было каля пяцідзесяці. Перад расстрэлам людзі началі скакаць, крычаць і ў той момант над’ехаў нямецкі самаход з ваенным камандаваннем. Людзі супакоіліся. Генерал сказаў, што калі выдамо палітруку, астанемся ў жывых. Было гэта немагчыма, бо мы адзін аднаго не ведалі. Тады адміністратар ён загад а расстрэле. Прастаялі мы ў той яме трох гадзін і калі началі змяркацца, загадалі нам легчы на зямлю тварам уніз. Так мы ляжалі ўсю ноц.

Ранкам прыехалі вялікія самаходы. Пагрузілі нас у іх і завезлі ў лагер Острава-Камароў. Не было там ніякіх будынкаў, толькі ямы, у якіх нас пасялілі. Былі мы там каля месяца. Урэшце сфарміравалі нас у групы, пагрузілі ў поезд і павезлі ў Германію. Трапілі мы над раку Рэйн. Высадзілі нас з поезда на якімсьці полі і трymалі там каля трох тыдняў. Цяжка было. Есці давалі мала, на голай зямлі ляжаць трэба было. Ночы былі ўжо халодныя,

накрыцца не было чым. У пяць гадзін раніцы нас будзілі, каравулілі пяць мужчын з сабакамі. Калі хтосьці не змог падняцца, цяжкі быў яго лёс. З шасці тысяч, бо столькі нас там было, 500 загінула. З харчаваннем было так: на нашым пляцы стаяла палявая кухня і вызначаныя мужчыны варылі нам. Даставалі мы 200 грамаў хлеба і крыху рэдкага супу. Хто пратрываў, быў даставлена пад галандскую граніцу. Цэлымі днімі стаялі мы на дварэ, а нанач заганялі нас у баракі. Не было там нічога — ні ложкаў, ні крэсел, ні стала. На голай падлозе мы спалі, а вошай столькі было, што падлога варушылася. У аслабелых, якія не мелі ўжо сілы падняцца, вошы ўгрызаліся да голай косці.

Потым мы папалі ў Лімбург, у старавінны лагер. Былі мы там трох тыдняў. У лагеры пралупсалі нас цераз спецыяльныя дзвёры ў памяшканне з вялікімі балеямі, напоўненымі водой і нейкай вадкасцю. Там нас мылі і дэзінфекавалі. Немцы далі нам вондратку, а нашу спалі. У Лімбургу размеркавалі нас на работу. Мяне і яшчэ 50 мужчын прызначылі на ваенную гаспадарку ў мясцовасці Гейсцен над Рэйнам. Прасавалі мы там сена і салому. Там

быў я паўтара года. Пасля адвезлі нас у шахты ў Рурскім басейне. Я, як столяр, не дабываў вугалю, толькі працаў у сталярні. Там прыйшоў год майго жыцця. Месяц да канца вайны пачалася бамбардзіроўка. Фашысты здаўліся. Немцы — народ гаспадарлівы. У той час паязды не ездзілі, усе дарогі былі знішчаны, а яны мелі самі што есці і нас кармілі. Вызвалілі нас амерыканцы. Былі мы ў іх два месяцы. Потым перадалі нас англічанам, а англічане — рускім. Людзей было шмат, злічыць немагчыма. Пагрузілі нас у паязды і павезлі ў Расію. Як хтось сюд-тут закруціўся, удалося вырвацца з поезда, то і дахаты ўцёк. Я ў Ольштыне сышоў з вагона, падышоў да машыніста. Ён мне сказаў, што гэта апошні прыпынак перад Москвой. Пайшоў я тады па рэйках і знайшоў поезд у Беласток. Там спаткаў я знаёмага Андрэя Харытанюка з Цялушак і фураю даехалі мы да яго маці. З Цялушак пяшком прыйшоў дахаты. Як жа я ўзрадаваўся, убачыўшы, што ўсё на сваіх месцях, як пакінуў, адыхаўшы ў армію — і жонка такая самая, і щёчка, і каровы тыя ж. І сталі мы жыць разам і да сёння я тут жыву.

Паўліна Шафран

Не пакідайма на волю лёсу

Аб заганых учынках школьнай моладзі можна гаварыць многа. Прыкладаў не трэба далёка шукаць. Пакажу некалькі са свайго асяроддзя. Ранні цягнік з Чаромхі ў Беласток а палове сёмыя перапоўнены вучнямі. Найбольш школьнікаў даязджае ў бельскія школы з Чаромхі і Кляшчэлі. Крыху менш дасядеца ў Рыгораўцах і Падбеллі. Хто са старэйшых спадарожнічае гэтым поездам, перажывае кашмар.

Страсці пачынаюцца ўжо пры пасадцы. Яшчэ цягнік не затримаецца ў перонах (прыяджае з Седльцаў), як хлапчуки гуртам накідаюцца на дзвёры. Не застаюцца ззаду дзяўчыны. Да іх свет належыць! Хочуць быць першымі, каб заніць выгоднае месца. Адзін падростак займае цэлае купэ для сяброву. Старэйшы не пускаюць. У вагоне адны віскі, быццам у звярынцы. У туалет за патрэбай нельга зайсці, бо троі маладыя дамулькі засягваюцца ў ім папяросамі. Пакуль апошняя выкіне акурак, мінае пятнаццаць мінuta. Хто зверне ўвагу, аплююць.

У палове каstryчніка ехаў я гэтым цягніком у Беласток. У Рыгораўцах, кіраўнік поезда загаварыў: „Ведаеш, Валодзя, у Рыгораўцах гімназію адкрылі...”

Паглядзеў я на яго як на вар'ята. Але той з усмешкай прыбавіў: „Восем гімназістай выйшла з ранцамі”. Я ўсё зразумеў. Групка хлапчукоў прагульваць урокі пайшла. А бацькі думаюць, што яны ў школе.

Уладзімір СІДАРУК

ВЕР – НЕ ВЕР

Мілы Астроне! Такі ўжо сон мне прысніўся, што і не прыдумаў бы такога. Нібы запрасіў мяне ў госці ў Злучаныя Штаты презідэнт Біл Клінтан. Яны мяне з жонкай сустрэлі і прывезлі на сваё ранчо. Я ведаю, што я не ў горадзе, а дзесяці ў іх сялібе над акіянам, але самога ранча не бачу.

Перада мною вялізная маса вады. Акіян! Гаспадар мне гаворыць, што я магу пакупацца ў акіяне. Я ахвотна ўваходжу ў ваду. Плаваю. Але што гэта за плаванне... Я адна. Навокал толькі вада. Я плаваю як бы не на вадзе, а пад вадой. Перада мной вялізныя глыбы вады, не вельмі празрысты, але і не брудны. Плаваеца мne даволі лёгка, хаця я крыху непакоюся, што наперадзе нічога, апрача вады, не відаць. Дзе ж я адпачну? Але зараз жа я вяртаясь назад. Крыху, праўда, давялося змагацца з хваліямі!

Ну, і вось я ўжо дома. Вярнулася з тae Амерыкі, дзе я была па запрашэнні амерыканскага презідэнта і яго жон-

у канцы каstryчніка ехаў я з Гайнайукі ў Чаромху а 15⁴² (гэтым цягніком вяртаючы школьнікі дамоў). Раней зайшоў я ў вагон з'есці бутэрброд. У суседніх купэ „гулялі” хлапчуки ды дзяўчынкі. Крыкі перамешваліся з лаянкай. У адной дзяўчынкі на руках плаўажы галаву закаханы джэнтльмен. Адной рукою гладзіў яе па грудзях, а другая гуляла вышэй каленяў. Дзяўчынка штораз заносілася ад смеху. Раптам на пероне пачуліся крыкі. Спаглядаю праз акно. Двух хлапчукоў схапіліся быццам пеўні. Спачатку думаў я, што жартуюць. Але адзін заліваеца ўжо крывёю. Дзяўчынкі з вагона спяшаюць на дапамогу. Разводзяць ваякаў. Пераможца ганарова пакідае пляц бою. Пашкадаваны вырываецца з рук сябровак. Засунуўшы рукавы курткі, у подбегі кідаеца за праследавацелем. Пачынаеца зноў рукапашны бой. Калі хлапчук з разбітай барадою вяртаўся ў вагон, я прыкметіў, што ён п'яны, а калі прыкурваў папяросу, дык рукі ў яго дрыжэлі як у ліхаманцы. Што і раз з яго вуснаў вылятала слова „курва”. На гэту сцэну прыглядаліся старэйшыя. Што думалі — цяжка сказаць. Пэўна нічога добрага. Нельга маладзь пакідаць на волю лёсу. Калі б грамадства праяўляла большае засікаўленне паводзінамі маладзі, мо не было б столькі злачынстваў сярод непаўнолетніх.

У палове каstryчніка ехаў я гэтым цягніком у Беласток. У Рыгораўцах, кіраўнік поезда загаварыў: „Ведаеш, Валодзя, у Рыгораўцах гімназію адкрылі...”

Паглядзеў я на яго як на вар'ята. Але той з усмешкай прыбавіў: „Восем гімназістай выйшла з ранцамі”. Я ўсё зразумеў. Групка хлапчукоў прагульваць урокі пайшла. А бацькі думаюць, што яны ў школе.

Мемарыял па волейболе

Іграюць гайнаўскія белгімназісты (злева) і белавежскія гімназісты.

Асяродак спорту і адпачынку разам з Гарадскім спартыўным клубам 11 лістапада 2000 года арганізавалі ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайуцы VII Мемарыял па волейболе імя Віталіса Ноўвіка, гайнаўскага спартыўнага дзеяча. Матчы адбываліся ў дзвюх катэгорыях: гімназічнай маладзі і дарослых асоб (алдбояў).

Выступілі троі гімназічныя каманды. Першое месца занялі белгімназісты, якіх рыхтаваў настаўнік фізкультуры Раман Данілюк. Пераможцамі сталі: Данель Сачко, Павел Шарэйка, Адрыян Давідзюк, Крыстыян Якубоўскі, Грыгорый Шпаковіч, Яраслаў Шпілько, Кышыштаф Матвяюк і Каміль Смакутуновіч. Другое месца занялі вучні з Гімназіі н-р 2 з Гайнайуки, а трэцяе — гімназісты з Белавежы.

У групе дарослых ігрокоў (алдбояў) перамаглі валейбалісты, якія трэніруюцца ў спартыўнай зале Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы. У камандзе выступілі: Ра-

ман Данілюк, Яўген Сачко, Леанард Кульваноўскі, Віктар Лукашук, Леслаў Чмак, Міхал Юшчук, Міраслаў Філімонюк, Веслаў Ставаш і Юрый Сахайдак. На другім месцы апнінуліся паліцыянты з Павятовай камендатуры ў Гайнайуцы, трэцяе месца занялі ігракі, якія трэніруюцца ў Падставовай школе н-р 2 у Гайнайуцы, а чацвёртые — якія іграюць у ПШ н-р 5. Спартыўныя спаборніцтвы закончыліся матчам паміж ігракамі з Гайнайуки і валейбалістамі (алдбоямі) з Беластока. Перамаглі гайнаўянне з результатам 3:2.

Усе каманды атрымалі кубкі і дыпломы з рук дырэктара Асяродка спорту і адпачынку Зянона Чаплі і сакратара Гарадскога спартыўнага клуба Мікалая Врублеўскага. Спецыяліст па справах мерапрыемстваў Асяродка спорту і адпачынку Ян Людвічак падзякаў дырэкцыі беллізэя за бясплатны найм спартыўнай залы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Рыхтуюць аўкцыён

Дом сацыяльнай дапамогі ў Гайнайуцы вядзе розныя формы тэрапіі сваім падапечным у розных майстэрнях, між іншым ручной вышыўкі і вязання кручком, шыцця, тэхнічнай, пластычнай, а таксама кулінарнай. Зараз падапечныя, інакш іх называюць дамаўнікамі, пад кіраўніцтвам тэрапеўтаў выконваюць прадметы дэкараратыўнага характару, у тым ліку святочныя адкрытыкі, ёлачныя ўпрыгожанні. Пасля будуть іх прадаваць. Святочныя аўкцыён адбудзеца 9 снежня г.г. а 14 гадзіне. Патранат над ім узяло Таварыства „Быць разам”, якое існуе пры Гайнайукім доме сацыяльнай дапамогі.

— Фінансавыя сродкі выручаныя ад аўкцыёна будуць прызначаны на сарганізацію Кущі ды на пакупку святочных падарункаў для дамаўнікоў асяродка, — пайніфармавала яго кіраўнік Зінаіда Кендыс. — Аўкцыён арганізуваў мы вясною гэтага года ў Беларускім музее ў Гайнайуцы і, варта адзначыць, што карыстаўся ён вялікім зацікаўленнем гараджан. Яшчэ зараз шмат памайстэрску зробленых дамаўнікамі прадметаў можна пабачыць на выстаўцы, сарганізаванай Таварыствам „Прыязная гміна” ў Кляшчэлях.

(яц)

Сувязь з шырокім светам

План тэлефанізацыі вёскі Бялкі распрацаваны быў некалькі гадоў таму. Людзі ўжо нават перасталі верыць у яго ажыццяўленне, стравілі надзею на тэлефоны ў сваіх хатах. Але ў пачатку каstryчніка справа скрунулася з месца. На працягу месяца быў пракладзены пад замлёй кабель з Трасцянкі ў Бялкі,

а ўжо 6 лістапада ў некаторых дамах пачуліся тэлефонныя званкі. Відаць, дырэкцыя Гайнайукага аддзялення сувязі пастановіла напярэдадні 83 гадавіны Каstryчніцкай рэвалюцыі парадаваць жыхароў вёскі, каб і яны маглі спалучыцца з шырокім светам.

Мікалай Лук'янюк

Цэрквы на выстаўцы

На фотавыстаўку „Цэрквы Гайнайукага і Кляшчэліскага дэканатаў” Юрый Вуйціка з Гайнайуки запрашае Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія ды Дэканальны інстытут праваслаўнай культуры ў Гайнайуцы. Працуе яна ў сядзібі Праваслаўнага брацтва па вул. А. Дзевятоўскага.

Спонсарам выстаўкі з'яўляецца Павятовае стараство ў Гайнайуцы.

Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія працуе актыўна. Арганізуе яно таксама агляд кінафільмаў. У нядзелю, 5 лістапада, можна было паглядзець „Ноеў каўчэг”.

(яц)

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Тексты не замовіonyх рэдакція не звярсаюцца. Застрэгаючы сваім правам скречанія і працавання красавікі не замовіonyх. За тэсты ўзятыя рэдакція не звярсаюцца.

Премія: 1. Термін вплаты на прамежкі: 1 квартал 2001 г. — 15 лістапада 2001 г.

2. Термін вплаты на прамежкі: 2 квартал 2001 г. — 15 снежня 2001 г.

3. Термін вплаты на прамежкі: 3 квартал 2001 г. — 15 студзеня 2002 г.

4. Термін вплаты на прамежкі: 4 квартал 2001 г. — 15 лютага 2002 г.

„Ruch” на тэлефонія ў краю: 085 52 20 20 20.

5. Термін вплаты на прамежкі: 1 квартал 2002 г. — 15 снежня 2002 г.

6. Термін вплаты на прамежкі: 2 квартал 2002 г. — 15 студзеня 2003 г.

7. Термін вплаты на прамежкі: 3 квартал 2002 г. — 15 лютага 2003 г.

8. Термін вплаты на прамежкі: 4 квартал 2002 г. — 15 студзеня 2004 г.

9. Термін вплаты на прамежкі: 5 квартал 2002 г. — 15 лютага 2005 г.

10. Термін вплаты на прамежкі: 6 квартал 2002 г. — 15 студзеня 2006 г.

11. Термін вплаты на прамежкі: 7 квартал 2002 г. — 15 лютага 2007 г.

12. Термін вплаты на прамежкі: 8 квартал 2002 г. — 15 студзеня 2008 г.

13. Термін вплаты на прамежкі: 9 квартал 2002 г. — 15 лютага 2009 г.

14. Термін вплаты на прамежкі: 10 квартал 2002 г. — 15 студзеня 2010 г.

15. Термін вплаты на прамежкі: 11 квартал 2002 г. — 15 лютага 2011 г.

Ніўка

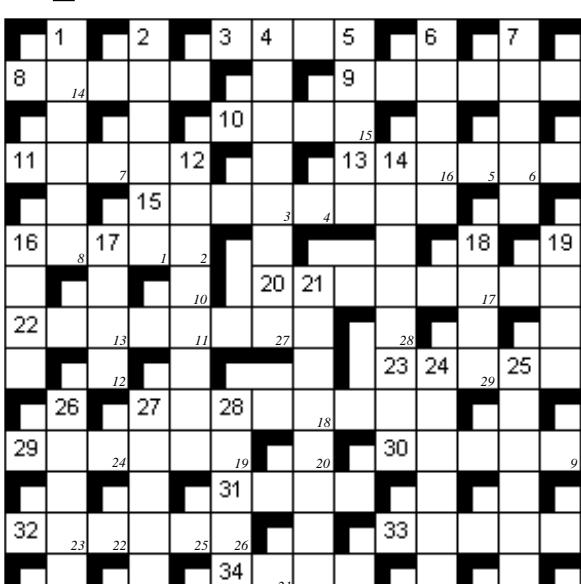

Фота Ⓛ Уладзіміра СІДАРУКА
Двухрадкоё Ⓛ Аляксандра МАКСІМЮКА

Masz tu znaki, masz tu wóz — I wymatwaj w Jeurasajuz!

Крыжаванка

яч (1907-86), 4. рака ў Афганістане, 5. расійскі рэлігійны рэфарматар (1605-81), 6. горад на поўдні Аўстрыі, 7. грошовая адзінка Югаславіі і Ірака, 12. Георгій, расійскі сацыяліст (1856-1918), 14. стадыён у Руо-дэ-Жанейра, 16. ісландская казка, 17. далікатнасць, 18. шырокія палосы паперы для аблеклення сцен, 19. вострая сталовая прыправа, 21. абласны горад у Расіі, 24. Но́ева судна, 25. ядавітая аўстралийская змяя сямейства аспідаў, 26. Жэрмен, французскі скульптар (1535-90), 27. прадукт з прарошчанага, высушанага і змолатага зерня хлебных злакаў, 28. Ферэнц, венгерскі аперэтны кампозітар (1870-1948).

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 43 нумара

Гарызантальна: Канова, радуга, палуба, рама, каза, клешчавіна, буер, вада, ракіта, варона, лъгота.

Вертыкальна: кабура, Вапа, Раба, гарэза, Луначарскі, маклер, канава, булава, Дакота, рана, Таль.

Рашэнне: Палута Бадунова.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Вользе Дземяновіч з Варшавы і Юрасю Сципанаву з Віцебска.

Гарызантальна: 3. выдумшчык, 8. рака на заходзе Афрыкі, 9. рымская назва зямель сённяшніх Харватый, 10. ікол, 11. закупка, 13. любіцель, 15. неперыядычны літаратурна-мастацкі зборнік, 16. вайсковая падраздзяленне са ста чалавек, 20. раўніна над Вялікім Аўстралійскім залівам, 22. шасціграннык, 23. большы ад мора, 27. свіное пасолене сала, 29. нізкая частка цячэння ракі з навакольнай мясцовасцю, 30. легендарны цар Эліды, уладальнік слайных канюшняў, 31. не мусульманін, 32. мяккі коўкі метал серабрыста-белага колеру, 33. людзі далёкія ад высокіх ідэалаў, 34. сталіца над Даўгавай.

Вертыкальна: 1. японскае нацыянальнае адзенне, 2. в'етнамскі партыйны дзе-

Модныя косці

У экалагічнай праграме для дзяцей у польскім тэлебачанні прагучала: „Трэба думаць пра тое, каб наша зямля магла ўтрымліваць усё больш свайго насельніцтва. Гэта ж такі цяжар — шэсць мільярдаў людзей, а ўсё яшчэ размнажаючы! Таму, калі будзеце засноўваць свае сем'і, падумайце пра гэта!” Сапраўды, парада адпаведная для дзяцей. Дзеці вельмі ж моцна бяруць усё да сэрца. Мае знаёмыя і пляменнікі гэтак і падумалі. Агнія сказала: Дык нашто столькі есці? Калі чалавек худы, гэта ж для нашай Зямлі якая палёгка! А нашто вялікая сям'я? Лепш увогуле не мець дзяцей — меншы клопат і для дзяржавы, і для сябе самога, не гаворачы пра ўсю Зямлю!

У Агніі адзін вялікі клопат. Наглядзіца на каляровыя часопісы, на фільмы, рэкламы, і бярэ яе агіда да ўласнага цела. А кажу вам, якая файнайшая дзячынка! Рост які! — выгнала яе, як бярозку. Фігура — як трэба. Вядома ж, кабетка малая, дык грудкі ўжо выраслі. А яна стане перад трумо, абарочваеца, заглядаеца на ўсё свае „неправільнасці”, іраве: „Есці не буду! Гэта ж жах так выглядаць!” И не есць. Узяў яе, сваю дваорадную ўнучку, як у дзяцінстве, на калені: „Не нарекай, Агнія! Ты ж спрытная як ваверачка, харошая, зусім не тоўстая...” — „У вас, старых, зусім іншы ідэал прыгажосці!” — „А што, ці папулярны адны косці? — адказаў я вершам. — Толькі сабакі косці любяць, ды і для іх яны шкодзяць, калі абжаруцца...” — „Дык ты паглядзі на экран!” А на экране якраз аўтаматычным ходам крочылі манекеншчыцы, з мінамі такімі, бы ім увеселі свет ненавідны, да таго ж з тварамі памаліванымі нейкім і касмічнымі фарбамі. „Ну,

Агнія, ты паглядзі, то ж яны — рыхтык нябожчыцы! Я б не хацеў, каб такая жахліўка мне нават прыснілася! І мая Агата не лепш выглядала б, калі б яе так памалівалі.” — „Дзеду, я ж вам кажу — зусім іншыя ў нас эстэтычныя погляды. Уесь свет, асабліва мужчыны, глядзяць толькі на ўпакоўку. Калі б яны былі тоўстыя гарматы, то хто іх узяў бы паказаў моду і грэбці такія грашыскі?” — „А, у грашах справа! У рэкламе! Я за такое нахабства ў навязванні эстэтычнага ідэалу, шкоднага для здароўя і ўяўлення, не толькі караў бы штрафамі ў мільёнах долараў (на карысць гала-даючых афрыканцаў, якія „модную” фігуру носяць не ад „жыру”), а саджаў бы ў турму гэтых інжынераў душ!”

Агнія саскочыла з маіх кален у гневе. Няйначай, стала мяне лічыць сапраўдным „вапнякам”, які не разумее прагрэсу, красы, духоўных патрэб маладога пакалення.

— Дык ты, унучачка, бачу, зусім сучасная, стасуешся да новых патрэбаў нашай Зямлі...

— А ты, дзед, увогуле дык заставаўся раней, — прыгадала Агнія тулу праграму для дзяцей і моладзі, якую мы разам глядзелі. — Гаворыш пра экалогію, перажываеш, што Зямля нас не ўтрымае, калі нараджаеца нас усіх столькі, дык дзяцей увогуле не маеш. А чужых вучыць хочаш!

І пайшла самааддана худзець. А праз тры тыдні прывалаклася да нас, уся белая ды ў слязах. Сяброўка трапіла ў бальніцу. Ды не звычайную, а ў пісіхушку, дзе лечаць таксама ад булімі і анарэксіі. А мама тае Ганусі і не думае яе там наведваць. Не хвароба гэта, кажа, а распуста.

Вандал Арлянскі

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Хірург праводзіць складаную аперацию.

— Спірт! — загадвае асістэнты. — Цяпэр тампон! Спірт!.. Спірт!.. Агурок!

* * *

Муж сыходзіць заклапочаны з вагі.

— Што, лішняя вага ў цябе? — пытае жонка.

— Не, толькі паводле гэтага табеля не хапае мне пятнаццаці сантиметраў росту.

* * *

Да варшаўскага паліцыянта падыходзіць турыст з Беластока:

— Хачу прайсці да помніка Міцкевічу...

— А ці я вам забараняю?

* * *

— Андрэй, ці ты пераканаў жонку, што стан вашых фінансаў не дазваляе вам разам правесці месяц у санаторыі?

— Пераканаў.

— І што?

— Паехала адна.

* * *

— Уяві сабе: учора вечарам вяртаюцца дадому крыху раней, чым заўсёды і засіцаю жонку ў ложку з амерыканскім афішэрам...

— І што ты яму сказаў?

— А што меў сказаць? Я не ведаю англійскай мовы.

— То запішыся на курсы.

— Я ўжо запісаўся. І яшчэ на курс французскай мовы.

* * *

— Мая дачка каўтанула залатое каль-

цо і наш лекар кажа, што трэба зрабіць ёй аперацию. Ці магу яму давяраць?

— О, так! Гэта сумленны чалавек.

* * *

— Спадар доктар! Цэлымі днямі гавару да мужа, а ён не азываецца нават слоўцам. Баюся, што ў яго нейкае псіхічнае захворванне...

— Не, шаноўная спадарыня! Гэта не хвароба, гэта талент!

* * *

Муж уголос чытае жонцы: „Паводле статыстычных даследаванняў толькі адзін мужчына на сто вырастает большымі ста дзесяцінётаў сантиметраў...”

— І заўсёды, калі зойдзем у кіно, той адзін сядзе перада мною, — адказае жонка.

* * *

Андрэй з Колем едуць у Віцебск.

— Ці ты ўжо там калі быў? — пытае Коля.

— Так. Езджу туды штогод.

— І якую гасцініцу мне раіш?

— Выпрабуй „Маскву”.

— Заўсёды там начуеш?

— Яшчэ ніколі, але жыў ва ўсіх апошніх.

* * *

Андрэй выбраўся на экспкурсію ў горы. На вяршыні ўбачыў пастуха, наглядаючага за авечкамі. Пытае яго:

— Напэўна вам вельмі нудзіцца сядзець так адзінока цэлы дзень?

— Зусім не! Штораз прыходзяць сюды розныя абібокі і ставяць недарэчныя пытанні.